

ЊОБДИНСА - ВИТТОР

КУЛОМДИНСА БУНТ

КОМІ ЊИГА ЛЕЗАН-ИН

КУЛӖМДИНСА БУНТ

Збыль-вӖлӖмтор-жылыг пјеса 3 јукӖна, 8 торја.

НДН
N 474

Учб. N 474.

Комі жига лезан-ін
Сыктывдінкар—1928 во

Типография Коми Издательства
г. Усть-Сысольск,
Авт. Области Коми
Облит № 135 Тираж 2000.

Hoob dinsa-Bimpor.

Воқнавлар.

Тажо пјесасо лозодигон ме сетге отарожык: петкөдлыны сөмын, берпасјасон-моз, мыј вөлі вөчгө бунт-гөгөрыс,—зевещататчө пырис јөз-костса оласногыс (быт). Сізі-нин артміс пјесаыс бура куз. Оласногсө-кө сујны, јешщө-на ескө јона ковміс нүжөдны. Сөсса „главней јөзсө“: Оныс-Гришаос да Јельөг-Габөөс, петкөдлі јонжыка сінмө шыбытчанаон, медем јонжыка тыдаліс вермагөмыс; мукөдсө ег сещөма мытчөд.

Тажо пјесаыс кујим јукөна (действия), 8 торја (картины): I-ја јукөнас (1 да 2 торјасыс),—**мыј-понда лоі бунтыс**, II јукөнас (3, 4 да 5 торјас),—**самеј бунтыс**, III јукөнас (6, 7 да 8 торјас)—**бунт пөкөритөм**.

„Југыд Туж“—газетын 1923 воө, 231 (771) нумерын (нојабр 7-өд лунга) вөлі кулөмдинса бунт-јылыс менам гижөд (очерк), гижлі Кунгин гижөд-серти (Кунгинеыс лөгөдлөма Турјов гижөд-серти). Кыт-сурө абу зик сізі вөлөма: Оныс-Гриша абу Русинов-Митрејлөн тегт, а шурин (Кіпрушовлөн чојыс вөлөма Русинов-сајас); розгаон нөјтөмыс абу вөлөма јы-вылын,—јы-вылас сөмын јөзыс (крегтанаыс) петалөмаөг нащальствоы паныд—пөкөритчыны, сені-жө вөлөма кык лун-чөж салдатјаслөн „лагерыс“; нөјтлөмаөг Кулөмдин-сіктас, вичкодорас („факон град-вылын“). Тајо пјесаас воқза ошыбкајассө вегкөді (таво гожөмнас ме ачым нароснө кајлі Кулөмдинас бунт-јывыс төдмавын, нөбі Турјовлыс гижөдсө „рукописсө“).

Мыј татчө гижөма—ставыс збыл вөвлөма Кулөмдинын, 85 во-сајын: јөзыслөн нимјасыс, овјасыс, вермагөмыс,—быдтор. Оти-тор ме ассаң татчө сујі—сарлы прошење (текст),—ме чајта, ег зев ошыбитчы сіјөн: көнөвал Балын, ме думыс, омөльжыкана сіјө прошењесө гижліс (меыс-на „тешкофа“). Сіјө отитор абу історическеј документ. Комі областувса архивын та-јылыс нинөм абу. Шыөдчылі Вөлөгдаса архивө да воча гижісны абу-жө-пө (1928 воө февраль 14 лунө, № 55/439).

Ме-ногөк, бытө пјесаыс гөгөрвоана артміс: вичөдысјаслы, ме чајта, вога лоас став бунтыс.

Јөзыс (ворсысјасыс), ферт, татчө уна ковмас. Сөмын оз ков сы-вөсна повны: кызвыныс горнитөмөг (статисты), „главней рольасыс“ морт ноль ө витлөн толькө. Вөчанинјассө лөгөдны

обстановка сцены) абу-жө өккыд. Поэо пуктыны тајо пјесасө дөревнајасын,—буржыка лөгөдчөмөн бура артмас.

Көјмөд торјас уналаын емөс өтүвја сорныјас (массовые сцены). Поэо сетјасті шуавны торја ворсыөјаслы („гөрлөпанјаслы“). на-бөргө сөгсө шуавны мукөдыслы кокнөджык-нын.

Тајо пјесасө пуктөгөн ворсыөјаслы колө пагтасны да көмасны важ-модаа көмі пагкөмөн да көмкөтөн: паөјасөн, дукөс-јасөн, сукманјасөн, лазјасөн, туныјасөн, көтјасөн, кысјасөн, дүфнөкјасөн, китајкајасөн, нывбаба-„јурјасөн“ (көкөшнөкјас). Салдатјаслы— „нөколајевскөј“ дырга пормаөн; Нагеллы да полковнөклы—өполетјасөн да југыд киза шынелјасөн, сабляјасөн, мукөд „нащальствоы“—погонјас, быдөн—кокардаа шапкајасаөс. Пөжны колө эөзөг борд-иззөн (гусинөе перө). „Розга-шы“ поэо вөчны кушөмкө небыд көлујө розгаөн (росјасөн) швачкөдөмөн.

Нөбөдінса-Вөттор.

Ү 3.

1. КИПРУШОВ ӨҢИГ - ГРИША — кулөмдинса „гөлөва“ (старшина), ар 50, гөд морт, олө озыра, ассө вылө пунктө.
 2. МАТРЕН—сылөн гөтыр, ар 45, полыг,—рам баба.
 3. РУГИНОВ ТИМА-МИТРЕЈ—налөн җат, писар, 6тставнеј салдат.
 4. ПОПОВ ЈЕЛЪӨГ-ІВАН—сылөн помошнык, ар 40, гөдов морт, ічөҗика чотыштө.
 5. ПОПОВ ЈЕЛЪӨГ-ГАБӨ
 6. ПОПОВ ЈЕЛЪӨГ-РӨҘ
 7. ПОПОВ ГЕМӨ-МИШ
 8. ТУРЈОВ МАТВЕЈ-ПЕдӨР
 9. КИПРУШОВ ОПОҢ-ВАГКА
 10. МОРОКИН ГЕРГЕЈ-ГИдӨР
 11. ПОПОВ ГЕМӨ-ҢИКӨН
 12. СЛАДКОШҢИЈОВ ЈЕПРЕМ-ЈАРӨ—ногимса крестанын.
 13. ВАГӨ-дАРЈА, ЈЕЛЪӨГ-ГАБӨ-ГӨТЫР—збој баба.
 14. ВОЛКОВ—исправнык, роч.
 15. НАГЕЛЬ—Вөлөгдаса палатаыг управљајушщей, роч.
 16. ПИТЕРСА ВОЈЕННЕЈ ӨКРУГЫГ ЖАНдАР-ПОЛКОВ-ҢИК,—роч.
 17. ОПИТСЕР—роч.
 18. ҢЕКОРОШОВ ВАГКА-МАРКА—кулөмдинса крестанын, ар 40, рыжеј.
 19. ӨВдЕЈ-КУЪМА КӨЧАНОВ
 20. МИТРЕЈ-ВАРЛАМ РАЗСЫКАЕВ
 21. ПӨЛЫК—гөлынык крестанын, пөрыг-коҘ-нын.
 22. БАЛЫН—көнөвал.
 23. СТАНӨВЕЈ—роч.
- САЛдАТЈАС (10 морт), ЈӨЗ: мужікјас (морт 10-15, поҗө еҗажык, поҗө-і унжык), нывбабајас (морт 7-8).

Вөчсө 1841—1843 војасын.

Мед-воҗда тор.

Вөчөб Өңіс-Гриша-ордын. Керка-пыщкөсыс (горничанс), бура гажа; шуҗга вылас өшинҗас, јенув-пельөсын пызан (вевтөма пызандөрабн), вескыда өҗөс керкаө; вескыдывылас мөд өҗөс—посвоҗө, пельөсас шкап; жоҗсө вольсалөма мича жоҗ-дөрајасөн; уна улөсјас жоҗас. Тувјын өшалөны паөкөмјас. Арға лун. Празник. 1841-д во.

Пызан-дорын пукалөны: Өңіс-Гриша, Тима-Митреј да Јельө-Іван. Пызан-вылас паөкөдөмаөе кабалајас. Митреј чуңнас виҗтөмөн виҗөдө гижөд-вылө (кабала-вылө), Іван гижө. Гриша јурсө гөргөдлөмөн виөтавлө да јуасө,— өөрнөтөгөн кijasнас шлапкөдлө пызанас.

Занавес вөстөгөн Матрен пыртө јандовабн сур, көсјө пуктыны пызан-вылө-да—некытчө, паөтала кабалајас сөөсә, кутө јандовасө кias.

I-ја петкөдчөм.

ГРИША (Матренлы). Но, мыј сетчө дувгөдчін. Пукты! Ен мешајтчы тани.

МАТРЕН (чургөдлө өтарө-мөдарө јандовасө, корөд пуктан-ин). Сі-јө-жө-өскө виҗөда-да, некытчө пуктыныс, Григореј Өңісімөвич, кабалајасөн став пызансө тыртөмныд-да.

ГРИША. Но, јөрмін-тај сөсә җикөҗ, пікө воін. (Бөстө Матренлыө јандовасө). Вај, ме ачым пукта. (Көсјө пуктыны-да, местанс абу. Сөсә јүд дорөмс.)

МИТРЕЈ (јурсө лептө). Бура ковмас артавныд тајөс, Григореј Өңісімөвич. (Чуңнас тувјөдлө кабала-вылас).

ГРИША (усјассө чышкө кinas). Арталам, җат. Кујимнад өні дивја артавныд, ме тај-нө во квајт-кымын өтнам артавли-да, пыр-жө артавли, дај артавлисө пыр стөч... Вај, җат, горштө вескөдышт (өетө јандова).

МИТРЕЈ. Кыҗкө-өд быҗ артав, шурін (јүд).

МАТРЕН. Мыј-нө ті вөскресөңна-куҗаыс талун арталан-ныд?...

ГРИША (скөрыс Матренлы). Теныд, баба, татчөҗ абу могыс, ассыд уҗтө төд.

МАТРЕН. Ме ынөм өг шу, Григореј Өңісімөвич. Грекөыс пола-а, вөскресөңна-куҗа, миса, мыјкө уҗаланныд-да...

ІВАН (јурсө лептө). Грек көҗ милөст, Матрен-төт-а, быҗ уҗав обществөыдлы. Бур јөзлы празник талун-а, ми со-уҗалам: вот шупам.

ГРИША (Иванлы). Теныд, Иван, ічөтік-жө могыс сетчөз. Вөч, мыј вөчан... (Чуьнас индө јандова-вылө). Со, јувышт сурсө-да, гјж. Тенад, зөла пісарлөн, ічөт-на чынд, кытчөз оз јуавны, ен сујгы: (Матренлы). Те сөгга, баба, мун татыс, ен мешајтчы мјјанлы (Иван јүд).

МАТРЕН. Час, јандовасө бөгта-да, муна (богтө Иван-ордыө јандова). Јешщө-нө колө-оз, Грігореј Оңісімөвіч, сурыд.

ГРИША. Мун, шуоны теныд! Мыј сені бызгыны пондін? Ковмас-кө, ачым кора. (Матрен петө).

2-д петкөдчөм.

ГРИША (аслыс-моз). Быд грекыс-кө повны, сөгга көз жел ең бергөдлы. Кущөм јен-возын грешітам—сіјө јен-і прөвтіас... Öтік празник ез-на коллы менам вічкөд ветлытөг—јурбіта-кевмыга пыр став обшчество-пондаыс. Сөгга-өд тајө пызан-сајад лыффысөмыд абу кущөмкө сөд уж... (Мітрејлы). Нолтө, Мітреј-зат, уна-ө те-ногөн лоі?

МИТРЕЈ (вічөдө кабалајас-вылө). Куш локтан во-вылас вотыс кајө податнеј спісок-серті 6114 р. 21 к. Мјјан Кулөмдін обш-ществоын 754 душ; быд душ-вылө сіјө воө 8 рублеј 11 кө-пејөкөн... (Иванлы). Сіз, Иван Јелісејөвіч?

ИВАН. Пөшти сізі, Мітреј Тімапејөвіч, муртса озжык во сы-мынданас, 73 көпејкідн вылынжык секі став суммаыс лоө.

ГРИША. Вылын-понда һемтор, мед-тыкө улын ез ло-а. Секі аслад зөптыс лоө пуктыны... Уна-ө вылыныс, шуан?

ИВАН. 73 көпејкі, Грігореј Оңісімөвіч.

ГРИША (сөлыштө). Ёпу! Ме чајті-кө 73 рублы... „73 көпеј-кі“... сөлыштөм-доныс оз сулав... дај сөгга став вотыс зев улын—8 рублеј!... Еща!... Но, воçө лыффы, зат!...

МИТРЕЈ (кабала-вылө вічөдөмөн). Воçө-өд сөгга һедөјімкаја-сыд, шурін...

ГРИША. Һедөјімкајассө-өд колө-жө перјыныс, зат? Кыс-сө-нін гашкө во дајасөн... Разсыкајов-дырга-на емөг һедөјім-кајасыс... Уна-ө-нө те пуктан, зат ставсө?

МИТРЕЈ. Мыјдта пасјөма торја тетрафө, сіјө-і лыффыам, Грігореј Оңісімөвіч (вічөдө кабалајас-вылө). Штрапјас вөр кералө-мыс 800 чөлкөвөј, сөгга пөдаркіјас-вылө чіновныкјаслы 2363 р. 05 коп., сөгга воçза һедөімкајасыс 5364 р. 16 коп...

ГРИША. Но, уна-ө сіјө ставыс лоө?

МИТРЕЈ. Ставыс 8527 р. 21 коп.. Сіз-абу, Иван Јелісејө-віч, те-серті?

ИВАН (вічөдө кабалајас-вылө). Сізі—8527 руб. 21 коп..

ГРИША. Сің-кө вернө?

МИТРЕЈ. Кыкнанымлөн-сіңи-да, ҫерт, вернө—8527 р. 21 к.. Быд душ-вылө тајө воө 11 р. 31 көпејкаөн. Сің, Иван Јеліҕејөвіч?

ИВАН. Пөшті сіңи,—муртса озжык во сы-мынданас, 54 кө-пејкөөн вылынжык лоө суммаыс.

ГРИША (бөлөмыгжык).. Мыј пыр вылығыс полан, труктөс. Тенад пыр вылын—вотыд вылын, һедөјимкаыд вылын. Ме-һөгөн, кымын вылын—сымын бур. Те-өд ен-на зборщикавлы-да, он төд. А ме-вывти јона-һин мунліс быдторјыс. Квајт во өтнам ме вөлі челөвалһыкын-да, менам кіпыр бура уна ҕеңга-һин ісковтіс... Секі ме ачым вөлі ыжыдыс став-вылас. Некущөм нащальство ме-возын ез ыжыдавлы. Јешчө быдөн вөлі пөці-тајтөны. Ег-өд өтчыд ме-і Сыктывкарад летчыв, гашкө дасыг-һин видлі. Пыра вөлі өкружнеј нащальһык-ордө-да, милоҕти про-сім-пө, Грігоріј Оһісімөвіч, сојны-јуны, гөгүитны,—мед-бур гөгт вөлі ме... дај өһи-на сешдөм (Иванлы). А те сені кущөмкө пөлтһы-һык-вөсна сорһитан!... Көд лыдһыліс менчым казнасө? Гашкө һедөјимкаыс абу вт тыгача чөлкөвөј, гашкө дас тыгача!..

ИВАН. Ме һинөм ог шу, Грігореј Оһісімөвіч, вистали-тај сөмын кыңи артмө арталөмыс...

ГРИША. „Кыңи артмө“... Кыңи ми вөчам. сіңи-і артмас, кы-ңи ме шуа---сіңи-і лоө.

МИТРЕЈ. Вернө, шурін! Иван Јеліҕејөвіч оз-на төд пөра-доксө.

ИВАН (бөлөмыс). Сің-кө, һинөмла тани, Митреј Тимөпејөвіч, мијанлы-і артавыс: мед Грігореј Оһісімөвіч шуас быд душ-вылө 25 чөлкөвөјөн-дај ставыс...

ГРИША (скөрыс). Верма, дај шуа, окөтита-кө сы-вылө ме-і влаҕт імејита! Сытөг некущөм пөрадок оз ло!

МИТРЕЈ. Вернө, шурін! Влаҕттөг кущөм-алы пөрадок! Сы-вылө-өд тенө, Грігореј Оһісімөвіч. обществөыс-і бөрјіс.

ГРИША. ҫерт-жө, ҕаҕ, сы-вылө! (Иванлы). Гөгөрвоан-он те?

ИВАН. Кыңи-һө ог гөгөрво, Грігореј Оһісімөвіч. Шуа-тај, миҕа те верман воттө 25 чөлкөвејөн душ-вылө пуктыны... Кың чөлкөвејнас пөшті воө-һин-а...

ГРИША (Митрејлы). Мыјөн душ-вылө воө, ҕаҕ, ставыс?

МИТРЕЈ (виңдөллө кабала-вылө). 8 р. 11 к. да 11 р. 31 к., ставыс лоө 19 р. 42 к. душ-вылө. Сің, Иван Јеліҕејөвіч?

ИВАН. ҫерт, сіңи... Тавоҕаыд вөлі дасһоль чөлкөвејөн душ-вылө-а, мөд-во-кежлө пөшті кыңөн-һин... Ме чајта, сөкыд лоө мынтыныд јөзыдлы...

ГРИША. Еща-на, шу,— еща!... Ыжыдö-нө сijö деңга—кыз чөлкөвейд? Мijан обществон кык душыг унжык некодлөн абу... Нелямн чөлкөвейд абу-на го чөлкөвей!.. Ме-тај-нө рөскодујта вонас, гашкө, кык-гоос-да, нинөм ог шу... Мынтасны-на і кыз-вітнас, шуам-кө... Быт-öd мынты!..

МИТРЕЈ. Вернө, шурін, мынтасны, быт-öd мынты.

ИВАН. Ме-тај ог шу: оз мынтыны-лы, мыј-лы, сөмын сөкыд лоö перыныд сы ыжда воттө.

ГРИША. Перјам! Вотыд-öd абу кущөмкө јөз-костса ужды-оөм. Сijö-öd мунө сарскеј казнаө, сар-государ щөктө перыныс. Кодкө-нө лыгтас сылы прөтивлајтчыны? Гоз-мөдөс розгаалам да колода-пыщкын виыштам-да, небос мынтасны, котөрөн вajasны распранаө, оз ков-і корны.

МИТРЕЈ. Вернө, шурін!.. Кыв шуны весіг некод оз лыгт прөтив.

ГРИША (ошјысөмөн). Кыв шуны јешщө-дај!.. Мед видлас кодкө, кучікыс-кө лудө!

ИВАН. Став обществоыс-кө кутас шуны, став мірыс...

ГРИША (торкө скөрыг). Мыј?!.. „Мір“... (петкөдлө кабырсө). Со көні обществоыс і мірыс менам!.. (Иванлы). Те, Иван, тыдалө, Габө-вокыдлаң-жө кусынтаң. Видчыг, ен вывті јона ышмы... Ме-öd аңа: ті—Јельөг-котыр—мукөдгыс вылө көсјанныд пукыны, чајтанныд агнытө зев-нын дошлејјасөн... Но, ме чајта, мые дошлејыс Кулөмдінын абу-на... Менө став өкругыс төдө, став нащальствоыс төдө: тајө-пө Грігореј Öнigimөвич Кіпрушов!.. Мыјла төдөны? Мыјла чорыда кужа влагтсө кутны—сijөн і төдөны. Мукөд-моз ме ог пөтаніт, секі ставыс рагас, пөрадок гугас...

МИТРЕЈ. Вернө, шурін. Сijөн-öd тенө-і обществоыс бөр-јіс сарскеј служба-вылас...

ГРИША. Мыј-нө меным обществоыд? Менө, гашкө, төдө ачыс госулар-імператор Мікулај Павлөвич-да!... Со-öd ме кущөм морт! Абу кущөмкө мөмөт!.. Мыј ме шуа—лоö кывзыны, мыј щөкта—лоö вөчны, менам кыв—закон!

ИВАН. Ме-тај-ог мун Грігореј Öнigimөвич, теныд воча, шуа сөмын, кыз-ескө, міга, буржыка вөчны, мед шылыджыка вот-перјөмыд муніс.

ГРИША. Сы-понда те ен төждыс, шылөдам-мольөдам став-сө... Уна-ө лыдфинныд, душ-вылө.

МИТРЕЈ да ИВАН (виқөдөны кабала-вылө да щөщ шуоны). 19 руб. 42 көпејкадн.

ГРИША. Еща-на тажö!.. Татчö абу-на став һедöјимкаыс
векалöма... Јещщö-на ковмас содтыны тыгеча кујим-кымын
сетчö...

МИТРЕЈ. Кытчö, шурин?

ГРИША (чуннас тувкöдö кабала-вылö Митреј воңын). Сетчö, җат,
важ һедöјимкајасас...

ИВАН. Кущöм кујим тыгеча-нö сijö, Григореј Öнiсiмöвiч?

ГРИША. „Кущöм“... Кущ-коф сера, варыш-коф бордја...
Кущöм ем—сещöм i ем, теныд сетчöң абу могыс,—вöч, кыҗи
ме щöкта! Гiж, вај, щöщ аслад кабала-вылö да артав, мыјөн
сijö душ-вылö воö. (Иван гiжö).

МИТРЕЈ (Гришалы гувöн). Збылыс, шурин, мысама җенга
тажö?

ГРИША (сiҗ-жö). „Мысама җенга“... Каҗенней җенга, җат!..
Лышнеј кытчö-кö виҗöбма менам, ачым ог төд... Унжыкыс,
җерт, стрöјитчöмö мунис, сөгга карö ветлигјасөн виҗи-да, мыј-да...
Гашкö, кујим тыгеча-сајас-на лоö-да, гiжлы стöч кујим тыге-
часö...

МИТРЕЈ (сiҗ-жö). Кытчö-нö, шурин, сijöс сујныс: штрапјасö,
һедöјимкајасö, алы җиновныкјаслы пöдарокјас-вылö?

ГРИША (сiҗ-жö). Кытчö гажыд сујав, җат! Мед-тыкö сујöма
вöли-а, перјам сөгга. (Иванлы гораа). Арталiн-ен-на, Иван? (Митреј
гiжö).

ИВАН (кабала-вылö виҗöдöмөн). Кујим тыгеча чöлкөвејыд, Гри-
гореј Öнiсiмöвiч, воö 3 рублы 98 копејекөн быд душ-вылö...

ГРИША. Сы-мында, со, i ставыс, весиг һоль чöлкөвöјөн оз
во, а те вöли полан... Мыј сijö җон обществойдылы, ыжыд-ö
мынтан-тор?.. Сөгга-öд сijö җенгаыс оз кытчö-сурö мун, став-
нас-жö пырас сарскеј казнаö...

МИТРЕЈ (јурсö лептö). Уна-ö тенад лоi, Иван Јельсегевiч?

ИВАН. Три рублы җевјаностө вогем копејек...

МИТРЕЈ. Вернö!.. Став вотыс кајö 23 рублы 40 копејекөн
душ-вылö...

ГРИША (Иванлы). Со мыјда-на-i ставыс-а, те җуртан вöли:
25 чöлкөвеј-пö.

ИВАН. Абу-нын зев ылын сетчöң, Григореј Öнiсiмöвiч...

ГРИША. Ылын көт матын, а лышнеј огö-на богтö...

МИТРЕЈ. Вернö, шурин: мыјдта лыдыс вiсталö, сы-мында-
өн-i арталöма...

ГРИША. Менö көт јона вiдöны катыдсаыд: вывтi-пö жми-
тö Öнiс-Гришавыд, а ме быдтор вöча закон-сертi, сытöг пöра-

докыд оз ло!.. Мөд вөскрееньна-кежлө, җат, скод колө вөч-лыны да виставны јөзыслы тајө вот-јывгыд...

МИТРЕЈ. Чукөртам.

ГРИША. Öнi сөгга тi верманныд мунны.. да мед уна горнi та-јылыг ез вөв!..

(Четчөны, мөдөдчөны мунны).

МИТРЕЈ. Оз ло, шурiн...

ИВАН. Ми-тө-ескө огө пондө оорнiтны јона-да, скод-вылад, ме чајта, кыптылас-а.

ГРИША. Но, сы-јылыг ме ачым төда!..

МИТРЕЈ. Вернө, шурiн, кыв җекод оз лыот шуны...

(Иван да Митреј петөны вескыд өҗөсөд).

ГРИША (чукөстө бөрганыс). Митреј-җат, колтчы, пажнајтам!
(Митреј бөр бергөдчө).

ЗАНАВЕС.

Möd top.

Вөчөбө Јелөб-Габө-ордын. Прөстөј крестанскеј керка-пышкөс: вескыда бэқбс; шујгавылас кык бшн, пельбсас пызан; гөгөрыс лабичјас; пызан-дорас матын пеша, лабичас сартас. Вескыдвылас пач (вомнас бшнлан), пач-бокас гөббч, прістук (гөббч-вылө кајны). Пачвоқ-дорас зөла жаж, кушбм-сурбө дозмукјас сені. Вескыдвыв етенас бшалө кблуж. Жојас кымынкө жек.

Рыт. Олбны сартаса ббн. Воқда вөчөмөаныс колө бтік вејон (нефель).

1-ја петкөдчөм.

дАРЈА (пачвсм-дорас наң кбтө, сесса наң шөмбссө лептө патчөрб. Пешаын сартассө пыр колө вејлавны, мед оз кус быс, ворјас колө ва кбтны мед бгырыс оз сотчы да оз шынбд). Вот, колөкө-і, скодујтөм талун лоі. Лунтыр, куф-лунтыр,— бббд-бөрын муніс-да, век-на абу... Мыј праксө-і вөчөны та-дырасө. Сувтөмабг-да, көнкө, кывзбны Обіс-Гршшалеыс бызгөмсө... Гөд-рыныш-тупјөд-јурлөн вом паскыд, гөлөс ыжыд... (ывлаын кылө гораа сорнйтөм). Локтөны-жө-тај кылө, ештөма-жө тыдалө војшөрбөыд.

2-д петкөдчөм.

(Пырбны: Габө, Рбф, Міш, Педбр, Ваока, Сідөр, Тікөн да Јарб. Габбкыңзі ставныс пернапасаббны да здсровајтчбны кывјөн; „Чөлбм-здорово!“).

ГАБӨ (пырбгас). Ме ог төд, мыјөн асбө і чајтө. Ещсө ез-нын кут төдны. Вајө, кытчөкө төрөдчылөј да сорнтыштамөј ічөтіка (јөз пуксалбны, Габб пөртчысө).

дАРЈА. Кбні-нө лунтырсө довјалан? Војөқ-бд енө-жө ско-дујтө?.. Корсны-нын вблі кбсја мунны: мса, буракө, јусіс да ылаліс кытчөкө...

ГАБӨ. Јутбгыс, дарја, коқан ташбм уждад... (пукбө пы-зан-дорб).

Рбф. Мыј-бара бні сесса лбб-а? Вермас-оз Обіс-Гршшыд мјанбс жагбдны?

ГАБӨ. Мыј-нө те, воко, сецбма полан? да-бд став мірөн огб-жө сетчө бті Обіс-Гршшалы? Кушбмкө права-бд ем-жб-на-і сы-вылө?..

СТАВЫС ЩӨЩ. Стб!.. Корсам правдасб!.. Мб-бд абу-жб кывтөм-пембсјас!..

дАРЈА (пукбө пеша-дорб). Мыј-нын-бара сбд-јурыс вөчбс?

УНАӨН. Вот оујома!.. Габö вiсталас!..

ГАБÖ. Ез-кө пышјыны-еёкө скод-вывгыс, инмалiс талун җа-
җа-шурiналы... Вот лөгөдöмаөг мөдво-кежлө, пöштi кыҗһоль
шајтөн душ-вылө!..

ДАРЈА (повъд-код). Кыҗ-һоль шајтөн?!. Го-благөслөви-кри-
стос, морөн-лыјом голајас!.. Мыоама вот-нө сы-ыждаыс?

ГАБÖ. Пөдаркијас-вылө!..

РÖџ. Öңiс-Грiшлы козiн!..

УНАӨН. Стрöјитчыныс!.. Ругiнов-Мiтрејлы-da!.. җаҗа-шу-
рина вөчöмаөг!..

ДАРЈА. Го-куҗ-виөмјас!.. Ад-горшјас!.. Сөгга-нө сiҗi-i
мынтыны лөд?

ГАБÖ. Нөрөвитлам сiҗi мынтысöмы!..

РÖџ. Кыҗi-нө сы-ыждта вотсө мынтан, кытыо богтан
җеңгасө?

ГiдÖР. Виоталис-тај ачыс Öңiс-Грiшыд: һаңһытө-пө пуд
дасөн-кымын вузаланһыд, либө гоз-мөд җегатка-пө лышнеј ур
кыјанһыд-daj—мынтанһыд.

ҖIKÖН. Ачыс-нө јона-ө вөр-васө чурскывлис прöмышляј-
тиҗјасас?

РÖџ. Мыј-помыс-нө-еёкө сецöм озырасө олө?

ГАБÖ. Ме-тај скөд-вылыс сылы шуi: миҗа, те јөзыдлыс
вiрсө јуан, кучиксө кулан. Кущöм җеңга-вылө, миҗа, стрöјитiн
сы-ыждта керка-короминатө, мыј-вылө каргыд вајалин быдтор-
сө. Ставсө, миҗа, те сетчө лотајтiн обшщественней-каҗенней
җеңга!.. Öнi сөгга көсјө тыртны казнасө мијан сыли-вылө öшөд-
чөмөн?.. Нөрөвитлас!..

ДАРЈА. Оз-өмыј поҗ Öңiс-Грiшсө став мирнас туркһитны
сетыс. Көвјасiс-жө, зонмө, гөд-јурыд-daj помыс сылы ез кут
воны! Челөвалһыкын, буракө, во вiт-ө-квајт сiјө вөли, öнi гө-
лөваыи-бара-жө сiјө? дырҗык-кө олас, ставнымөс кокалас гөд
кырнышы!..

УНАӨН. Җикөҗ җагөдас!..

ГАБÖ. Часлы, öнi сөгга гашкө выҗсө сылыс еҗа чiн-
тыштам.

РÖџ. Суҗгас-оз вынним мијан-а?

ГАБÖ. җерт, Öңiс-Грiшакөд гөкыд лөд мијанлы тышкаҗ-
ны: сылөн-өд пыдөҗ-һиин вужыс пырөма, дај карын емөг
дорјыҗјасыс—став öкрузней наҗалствоыс сы-dop сулалө. Ме-
өд ачым сы-дырјi кык во оли сельскеј писарын-da, төда... Öт-
көн-өткөн Öңiс-Грiшакөд он вермы воҗсасһы, став обшщест-
воөн колө!

УНАӨН. Ставөн, ферт!.. Код-нө лыгтас сувтныс?..

ГАБӨ. Коді лыгтас сувтны!.. Сіјö-öd-і пөгібыс міјан—не-код оз лыгт сылы воча шыасны... Мыј сесга, јöзыд пемыдöг, грамотнейд абу, мыј вöчас Öнig-Грiша—сіңи бытö-і колö. Сылы-öd мыј! Пуктас воттö крестана-вылö мыјдта окофитас-дај—вај! Вермö-лі оз-лі крестаніныд мынтыныс—сетчöз сылы абу могыс... Кымынöс-нын Öнig-Грiшаыд розгаөн нөјтліс, лым-вылын öтпөлöсөн сулöдіс, кымынöс бобылö-корыгö воштіс?..

GldÖP. Ассö-ескö, трагичаöс, колö колöда-піјас сувтöдны... dAPJA. Чептö дорöмөн віңны, жытнык-кокö тавјалöмөн... PÖф. Сіјö понјыд-бара орöдчас, көт кытчö домав... Габö. Кывзылöј!.. Öнig-Грiшаыд талунја споружтöмгыд піңсö јірны кутас міјан-вылö, локысла, көнкö, öнi ку-піас оз төр, быд-ногыс кутас зыртчыны міјан-вылö... Міјанлы оз ков сетчыны сылы!.. Заводітiм-кө талун, помöз-нын колö нуны!.. Мыј лоö—лоö-а, права сы-вылö корöлам наперво!..

GldÖP. Воропыс-кө сурлас міјанлы, Öнig-Грiштö мi пe-совтлам-на...

PÖф. Oz-кө вöжык сіјö міјанлыг кучікнымöс лeз?

ГАБӨ. Зев-тај те полан, вокö? Иван-вок сельскеј пісарад вескаліс-да кыв-жö оз лыгт öнi шуны Öнig-Грiшаыдлы... Мынты-нö, сің-кö, кың-ноль шайтнас воттö, тырт пöтлыгöм горшсö Öнig-Грiшалыс!..

PÖф. Мыјөн-нö, Габö, ме мынта?.. Тавога вотöј-на вештытöм-а, ог төд кыңи-і мына. Таво-вылö-нын вöлі загрекi ыжыд—дасноль шайтөн душ-вылö, а кыңи-нö кың-нольнас мынтыны пондам?..

УНАӨН. Oz поң!.. Рөзöра ставнымлы!..

ГАБӨ. Сіңи-і колö ставнымлы шуны: оз ков, огö вермö, дај огö мынтö!

СТАВНЫС. Вернö, Габö!.. Ogö мынтö!..

ГАБӨ. Мi-ескö, катыдса, огö-нын мынтö-да, Öнig гiктсасö колö шöщыштöдны, меd став обществоыс öтмоз сувтіс.

GldÖP. Лöсыд-ескö сіңтö да оз-öd најö лыгтны—став кылтыдсаыс Öнig-Грiшыд полöны.

ГАБӨ. Полöмнаd төлкыд оз бoгт... Oлім-нын-тај полöмнаd: вотыд кутіс воыс-воö содны, кың-вітöз кутіс воны...

PÖф. Норасны-нö кыңкö оз поң кодлыкö?

ТiКÖН. Карса нащальстволы-ескö, ме чайта, поңö-да.. Oz-ö еща öлöдны Öнig-Грiшöс...

ГАБӨ. „Карса нащальстволы“... Лаңт-нын, Тiкөн, сы-јы-

лыг сорнѣтныд... Ме-тај шулі-нын: міга, став өкрузнеј нащальствоы сулалө сы-дор...

GldÖP. Сарлы сің-кө колө вескыда норасны, сар баѣушколы!..

УНАӨН (німкод-пыры). Збылыг-өд, кыз шуө Gldör, сарлы-і норасны!..

ГАБӨ (шпыньмунө). О-о-ок!.. Ылын-өд, другјас, сарөзыд Кулөмдинсаңыд!.. Кор-на јешщө сар-динөз гібалан!.. Сарсаң суд да мильөттө видчигіг-кості Кіпрушовыд сізім кучік вермас-на мјанлыг кулыны, летчысам-кө.

GldÖP. Мыј-нө-ескө сесга вөчам,—јенмөз вылын, сарөз ылын, Оңіс-Гріш жагөдө,—мыј олөм-нө сесга олам? Кувны ештөма ставнымлы!..

ГАБӨ. Ловја-војтыр огө-на-жө сетгө өтік Öңіс-Грішалы!..

УНАӨН. ферт-жө, кыкө корсам-жө права сы-вылө!..

ГАБӨ. Ме-тај сіјө-і шуа... Мед-војдөр колө аслыным чорыда кутчигны: 24 шайтөн вот нинөм-вылө оз ков мынтыны!.. Сесга вермам-і сарлы прошење ыстыны, мед Грігореј Кіпрушов-вөсна мөдыг ез пондыны мјанөс мыждыныс!

СТАВНЫС. Вернө!.. Сің-і вөчамөј!..

dAPJA. Весіг өтік грөш оз ков вотсө мынтыны, мед еща четчалас гөд-јур!..

УНАӨН. Вескыда шуан, дарја Васілјөвна,—грөш огө сетөј!..

ГАБӨ. Нөтї мынтытөг, зонјас, оз поч: сіјө-өд зік-нын бунт вөчөм лөө, сыы јона вермасны мыждыны... ферт, огө кыз-нол шайтөн душ-вылө кутө мынтыны-а, мыјдтаөн воас прамеј вөтыс—мынтам.

GldÖP. Мыјөн-нө-ескө сіјө воө душ-вылас?

ГАБӨ. Лыффіс-тај пісарыд өнтајанад-ескө-да, зыкыд сесга лыбіс-да, ег-і слөјмы гіжышныс ме... Наперво, некущөм пөдаркіјас-вылө-да, страпјас огө примітө-а. Важ недөјімкајасыс кодлөн ем, најө-жө агныс мед-і мынтасны,—нинөмла сујныс быдөнлы... Меным-тај помнїтгө, бытө куш-вотсыс-өпріч Ругіновыд лыффіс дас-өтік сурс саяс-на-а... Сесга-өд почө ылөс-сө артышлыны: мјан Кулөмдін обществоад, буракө, 750 душ лыффысгө. Бөзтам-кө дас шайтөн душ-вылө, сіјө толькө-на лөө сізім сурс да жын, јешщө-кө віт шайтөн содтам, бурец і лөө дасөтік тысага-гөгөрыд... Со-өд, дасвіт шайтнас зік-нын лыш-неј сујөма сетчө Öңіс Грішаыд!..

dAPJA. Gөд кырныш!.. Ad горш!..

GldÖP. Сіңнад, чөлкөвеј өкмысөн-кымын воас душ-вылө. Сіјө јешщө-на кызкө гашкө мынтам-а, кыз-нолнад некыңи-нын ог вермө!..

УНАОН. Өкмыснас поё-на мынтыны...

ГАБӨ. Тавога-герти-нын сижэ жона ичөт... Бура-кө арталам, гашкө-и сымынданас-на оз во-да!.. Талун-өд скодыд ез помаг, вөчлыны мөдыг-на лоө. Секи лыддам-арталам стөч, мыжөн душ-вылө воас...

ТІКӨН. Ме чайта-да, Өңиг-Гришайд оз-и вөч сөгга скодтө, сижэ-и кутас пержыны.

УНАӨН. Сижэ-бара сижэ-и вөчас, буртө ен видчыг.

РӨд. Он-кө кут мынтыны—розгаалас...

ГАБӨ. Өз, став обшществотө оз розгаав!.. Оз-кө Өңиг-Гриш-ыд вылыг скодтө вөчлы да кутас-кө ас-ногыс пержыны, ми се-ки агным скодсө чукөрттам.

УНАӨН. Сижэ поё!.. Агным!..

ГАБӨ. дырө-нө, ковмас-кө, жөзтө чукөртлыныд! Тати, ка-тыдыс, ме верма жуөртны жөзыслы, вичкодорсалы Тікөн вич-талас...

ТІКӨН. Ме-көт, Педөр-сват-көт жуөртас...

ЈАРӨ. Нөсімсаөс ме чукөста-дај...

ГАБӨ. Кывтыдсасө колө кыскыны щөщ-и, накөд паныда-гигасөн колө ворни-костын та-жылыг гарөвтлыны...

УНАӨН. Поё!.. Унжыкыс локтас!..

ГАБӨ. Но-вот, өни сөгга оз ков полөм-улө летчыгыны-а, ставыс бура артмас (сувтө. Јөз мөдөдчөны мунны).

УНАӨН. Медја-ескө кызкө Өңиг-Гришыг мынтөдчыны мижанлы!..

ГАБӨ. Мынтөдчам, мынтөдчам! Сы-вылө права корслам-нын өни, богтөим-да!..

ГІДӨР. Те-жө-кө Габрил Јелігејөвич, кызкө туддөдан ми-жанөс-а...

ГАБӨ. Мыј верма ме отсала-а, сөгга ставнымлы колө өтувжык овныс, оз ков торјөдчыныс да бокө кежны!..

УНАӨН. Огө, ферт!.. Ставным өтвылыг правасө корсам!..

РӨд. Но, мунамөј-сөгга!.. Бабајасным, көнкө, воштісны-нын мижанөс ..

УНАӨН. Мунамөј!.. Талун кыклаын лоі скодујтны!.. (петө-ны нөжжөнік).

ГІДӨР. (петіг-мозыс). Тажө скодыс буржык лоі возда-доргыд!..

КОд-ГУРӨ (посвозас-нын). Бур, бур!.. Өңиг-Гришалы огө гетчө!

ЗАНАВЕС.

Кожмөд тор.

Вөчсө төлын, Кулөмдинса „расправаын“ (правлењеын). Шужавылас өңсө (ывлаө); вөкыда—мөд өңсө, өңсө-дорас (шужабокас) пач; пач-дорса-ныс талань (авантсеналань) локтө перилда пощөс, лалкыфйк перегородка—пощи шөри жүкө „расправа“ пыщкөссө; пощөсас ем ичтйк кост—ветлыны. Вөкыда стенас өшалөны кабалајас (објавлењејас), стен-бердас сулалө шкап, пельөсас ичөтйк пызан. Вөкыдывыв стенас кык өшін; костас сар-Микулај I-лөн патрет өшалө. Шөрас (неуна вөкыдывывлаңыс) сулалө ыжыд пызан, пызанвылас кабалајас, ыгајас, черныла-доз, ручкајас, щөткй. Пызан гөгөрыс прөстеј улөсјас (лыбө скамјајас). Вөкыд пельөсас—өбразјас.

Перилө-сајын(шүмөвејын) тырыс јөз сулалөны: мужикјас, бабајас щөщ,—мед-возын тыдалөны: Габө, Рөф, Миш, Педөр, Вагка, Гидөр, Тйкөн да Јарө. Пыщкөсас. перилө-дорас, кык сотскеј—Өвфеј-Кузма да Митреј-Варлам кутөны өтар-мөдар сој-бордјөдыс Пөлыкөс, сйјө өтпөлдөса, шапкатөм, көмтөм, вөңтөм, жежыд гача, кокјассө јөршитөма пу-колодаө, пйщөсјасөсы улытйжык. Пызан-сајын некод абу.

1-ја петнөдчөм.

(Занавес вөсөгөн јөз-костын кылө бура ыжыд зык, ызгөм, торјавлөны гөлдөсјас: „Абу-нын тајө өлөм!“ „Рөзөра ставнымлы!“ „Јен-грек-өд суасжө ассө!...“ „Петасны-оз-нө сеты? Кыскыны көлө ставнысө!..“)

ГАБӨ (јөзлы кинас өвтөмөн). Лантлөј! Енө увгылөј! Лантыштлөј, мйса. (јөз лантөны). Таји төлкыд оз бост — вөшшөрө толькө ызгам ставным..

ПӨЛЫК (кевмысө јөзлы). Лөзөј менө, бур-јөз! Го-крйста-рафйөн кевмыса — лөзөј менө таты!.. Öнйг-Гришайд жагөдас менө.

ГАБӨ. Енлы, Пөлык-фад... Нынөм оз вөч сйјө. Кытчө-нө ташөм көчыднас те мунан? Вйрөд, те көмтөм-пастөм, — зйкөз кынман.

ПӨЛЫК. Мыј-нө керан? Сөщөм законыс-да, быт кывзы,—кынмы көт ен сөгга. Вот мынтычы ог вермы-а.. (Сотскејлы, вөрөдчйг-тырји) Кузма, лөз го јенмогы!..

КУЗМА (кутө). Мй-нө мыј вермам вөчны, Пөлык? Щөктйс Гргорөј Öнйгймөвич да новлөдлам. Сы-вылө өд мйјанөс-й сотскејас пуктйсны.

ВАРЛАМ. Мй-кө тенө лөзам—агнымөс розгааласны.. (Пөлык пельпомјаснас өйнавсө чышкыл).

НЫВБАБА (јөз-пөвсын). О, господй-ө, өлөм мйјан, шондй-банөј!

КОд-ГУРӨ. Но мыҗ-нө сөгга вичігам? Кыскыны колө!

ГАБӨ. Мырдөн-нө кыҗ нащальствоос кыскан? Час, бурөн корам. (Өзөслаң чукөстө). Грігореј Өңісімөвіч! Петалан он талун мїжан-дінө?

ГРИШАЛӨН ГӨЛӨС (сәдс-сајын). Рөзбојнікјас - дінө ме ог пет!

(Җөз-костын шығө горні, кылөны гөлөсјас: „Нинөм вичөдны сы-вылө?..“ „Коріс-кө-нө—мыҗла оз вогт?“ „Мыҗама скод талун?“, ГАБӨ. Лаңтлөј, другјас! Кызвылөј: талун скодсө мї чу-көртім, ез гөлөва кор!

МАРКА. Ті-кө корінныд, ті-і висталөј, ваяө!

КОд-ГУРӨ. Гөлөватөгыс-нө кыҗ!

ГАБӨ. Гөлөвасө-өд мї агным бөрјылім!

МАРКА. Агным, ферт,—обществодн пуктім. Мед сїјө-і бергөдлас став обществонас, мыҗла те сетчө, Габө, сујган?

2-d петкөдчөм.

Лыбө зык. Секи веккыда дөдсөаң петөны: Гріша, Мітреј да Иван. Лок-төны пызан-дорө. Грішалдн морөсас метал.

ГРИША (локтіг-мозыс, скөрыө). Мыҗама зык? Лаңтөј!.. Коді тїжанөс татчө коріс?.. Мыҗ морла-нө локтінныд?..

КОд-ГУРӨ. Корісны-тај мыҗлакө-а... Скөд-вылө-тај ыста-лісны-а...

ГАБӨ (Грішалы). Те, Грігореј Өңісімөвіч, ен вывтї горзы... Скөд-вылас көрїм талун јөзсө мї!..

ГРИША. Кодјас-нө ті?... Те өтнад ставнысө мувітан?..

ГАБӨ. Мөыо-кынҗї-на емөс, Грігореј Өңісімөвіч...

ГРИША. Нөкөд сөгга абу, ен сөр!..

ГІДӨР (пырө воғд). Емөс-на,—ме щөщ!..

ҒІКӨН (сіҗ-жө). Ме-на щөщ-дај!..

ЈАРӨ (сіҗ-жө). Ме-на тани-і... Став Нөсімса щөщ-і...

(Секи вочасдн пырөны перілө-сајсаң пыщкас унабн, шумітіг-тырјї.)

ГРИША (скөрыө горзө). Кытчө ті өуҗанныд?.. Сотскеј, мыҗ вичөданныд? Енө леҗөј, тојлалөј ставнысө!..

КУҖМА } Енө пырөј!.. Петөј татыҗ, мунөј!.. Грігореј
da } Өңісімөвіч (щөщ) вөтлыны щөктө, кыланныд-
ВАРЛАМ } -өд, буракө?.. (Пыкөны јөзсө).

УНАӨН. Ачыс регыджык петас татыҗ!.. Мї огө петө, скөд-вылө локтім-да!

ПӨЛЫК (Грішалы кевмысөмон). Ме, Грігореј Өңісімөвіч, ег ачым татчө лок—менө мырдөн кыскісны... Ен мыҗды менө—ме законлы паныд ог сувт. Ог-кө вермы вогтөс мынтыны, быҗ

лоё терпітны розгасё-і (жэлы). Леқој менё, ме ег сувт законны паныд!.. (Вөрөдчө петны).

ГРИША. Коди лыгтіс менгым пріказсё торкны?.. Ставны-тё јөршіта колода-костё!..

ГАБЁ. Ставнымлы оз тырмы колодаыд, Грігореј Оңісімівіч!.. Тенё-өд ез бөрјыны гөлөваад јөзөс мучітны!.. (Індө Пёлык-вылө). Віқөд, мыј те вөчан? Пёрыг мортөс колодаө јөршітөмыда, төв-шөрын көмтөг-пастөг ывла-вылын сулөдан, туж-куча новлөдлыны щөктан. Сіјө-нө закон?

УНАӨН. Вывті өбөдітө јөзсө!

ГРИША. Те-нө менё велөдны алы мыј көсјан?.. да ме те-нө астө трасічаөс, мед-первој клячала колоданас!.. Ме-өд, буракө, тані гөлөваыс?..

ГідӨР. Гөлөва көт абу-а, јөзөс мучітны оз поф!..

УНАӨН. Агсө колө клячавлыныс колоданас, кущөмжык кажітчас...

ПӨЛЫК. Сөкыд-егкө-да, быт новлөдлы: вотөс мынтыны ог вермы-а...

ГРИША. Оз-кө-нө мынты вотсө, сөгга ңінөм-і не вөчны, сізі-і летчысны?.. Не-куш Пёлыкөс-өд тазі лоө щөктыныс,— гашкө, гоз-мөдөс-на ковмас колодаавлыны дај розгаавны.

ГАБЁ. „Оз мынты“.. Оз вермы мынтыныс-да, кызі мынтас? Нөјтөмнад да колсаалөмнад-нө мынас вотыс?..

ГРИША. Кызі-нө сөгга щөктан мынтыныс?.. Бурөн-кө оз мынты, локөн лоө перјыны ташөм-кофөемыслы!..

ГАБЁ. Коди-нө мынтас сы-ыжда воттө? Ачыд те думышт: кыч-нол шажтөн душ-вылө сујөмыд!.. Ме первој ог мынты!..

ГРИША. Он мынты? Есцөм колода-піас-кө абу окота лым-вылын сулавны, мынтан небөг!..

ГАБЁ. Ог мынты-ны, он сулөд-ны!..

ГРИША (люкыс). Мыј?! Јешщө лыгтан те щщөкөлдывајтны, прөтивлајтчыны? Меным? Гөлөвалы?! да ме тенө!..

ГАБЁ. Ен сецөма пузы, Грігореј Оңісімівіч! Он-на другөн куртчы.

Код-ГУРӨ. Мыј-бара лоө-а? Тышкө воасны, буракө...

ГРИША. Мыј оковіта, сіјө-і вөча! Ме тані гөлөваыс!.. Убірајтчө татыс ставныд!.. Пінасны локтінныд татчө? Мекөд?

ГАБЁ. Пінасны-тышкасны мі егө локтө. Чукөртчім татчө скөд-вылө,— колө вот шупны!..

ГРИША. Кущөм вот шупны? Воттө міјан арталөма і шупөма! Кыч-кујім чөлкөвејөн да сорок копејекөн душ-вылө... Сіқ-өд бурак, Мітреј-чат?

МИТРЕЈ. Сізі, Грігореј Өңісімөвич, стөч сізі!..

ГАБӨ. Тіжан ногөн, җата-шуриналөн, гашкө-і стөч сізі-а, міжан арталөм-герті абу-җик стөч сізі!..

УНАӨН. Абу!.. дасвіт шайтөн лішнеј сүјөмаөс!

КОд-ГУРӨ. Лішнеј?.. дасвіт шайтөн? Загрекі - тај!.. Рөзөра!..

ГАБӨ. Сіјө-өд-і ем!.. Һекод оз вермы мынтыны... Ледчы-гам-кө, ставнымлы, Пөліклы-моз, лоө колодатө новлөдлыны...

ГРИША. Весіг кујимур абу тани лішнејыс, мыјда колө, сымында-і пуктөма! Сымындаөн-і перјам, тіжанлыг огө јуалө-һи!..

ГАБӨ. Кызі-нө сізі, Грігореј Өңісімөвич? Җик һөти јуастөг-өд оз-жө поз... Міжанлыг-кө мырдөн пычканныд сы-ыжда вот, колө-жө көт төдны — кытчө сіјө мунө?

УНАӨН. Вернө!.. Гашкө казнаад жыңыс оз во-да?..

ГРИША. Ставыс казнаө пырө, оз-өд, буракө, ортсө кытчө-кө мун!.. Һинөм сы-јылыг больгыныс!.. Тіжанлы-өд висталөма-һин вөлі төңзі, мыј јешщө колө? Кыз вөчөма, сізі-і олас!

ГАБӨ. Оз ло сізі, Грігореј Өңісімөвич! Чинтыштны ковмас!..

УНАӨН. Ковмас, ферт!

ГРИША. Чинтыны һекыс, лішнеј абу пуктөма!.. Сегга бызгыны һинөм тани, венчыны ог леҗ!.. Мунөј татыг, убірајтчө!..

КОд-ГУРӨ. Мыј-бара лоө-а?.. Гөлөвалыг оз кывзыны, вот дивөыд!..

ГАБӨ (матыгчө пызанлаң, сы-бөрга мукөдыс возөжык-жө пырөны). Вөтлыны ставнымөс он вермы татыг... Мі, вот, төдмагам, ічө-тіка податнеј өпісокјасөн, да асным мунам. (Пісарлы). Нолтө, Мітреј Тимөпејөвич, лыҗды-вај, кущөм рөскөдјас ті сүјінныд вотаныд?

МИТРЕЈ (визөдлө Гриша-вылө). Ме ог төд, Габрілө Јелісејө-вич... Кыз Грігореј Өңісімөвич шуас...

ГРИША (скөрыс). дас-пөв һинөм лыҗдөмгыс... Шуа-тај: міга, кызі вөчөма, сізі-і олас!..

УНАӨН. Мед лыҗдас!.. Гашкө, збыл лішнеј рөскөдјас емөг-да?..

ГРИША (јөзлы, скөрыс). Ті-нө мыј?.. Ме-нө мыј?.. Ме-нө абу тіжан-вылын гөлөва алі мыј?.. (Мытчө металсө). Етіјө металсө-нө ті онө адҗө алі мыј? (Торкөдө чуңнас металас). Со, сарскеј металыс-өд, буракө менам морөсын!..

ГАБӨ. Мыј металнад те ошјыган?.. Ез-на-өд сіјө тенид нем-кежлад вегкав: гөлөваө бөрјісны да металасін, гөлөвагыс чөвтасны да металтөм лоан..

КОд-ГУРӨ. Смел-жө, зонмө, Јелөс-Габөйд — гөлөвакөд лыгтө венчыны!..

ГАБӨ. Быт-өд смелмөдчы, кучиктө-кө кулны лөөдчөны!.. Металон ошжыө!.. Пөликөс-кө пуктам гөлөваад, сижө вермас-жө металтө морөсас өшөдныс..

КОд-ГУРӨ (сералиг-пыр). Шуас-жө-өд мыжкө... Збыл вермас!..

ПӨЛЫК. Мы-нө менө бераланныд?.. Ме гөлөваавныд ог пукы, меным металгыс нинөм—сг өшөд морөсө, законыс абу мијан-dop-da... Оні меным колода өшөдөны, секи аслым ковмас щөктыны мукөдлы өшөдны,—ме ог вермы сижі.. Мед-нин, мепайыс, новлас Грігореј Оңигімөвич..

ГРИША. Но, мыј сесга відчіванныд јешщө? Мунөј, миса, шуөны тјанлы!..

ГАБӨ. Відчівам, кор лыфдас Ругинов рөскөдней статта-јассө... Сытөг ми огө мунө!

УНАӨН. Огө!.. Сижөн-і локтим-da... Мед лыфдас!.. (Лыбө шум. Мітреј Грішакөд мыжкө өөрнитөны)

КОд-ГУРӨ. Прамеја топөдисны нащальствотө!.. Мы-бара лө-а?..

ӨТІ ГӨЛӨС (став зыкө вевтө). Мед лыфдас!.. дыр ө-нө колө јешщө кевмысныс?..

УНАӨН. Лыффы, Мітреј!.. Лыффы!..

ӨТІ ГӨЛӨС (гораа). Боот-da, ачыд, Габө, лыффы!..

УНАӨН. Габө, Габө!.. Мед Габө лыфдас!

ГРИША. Лантөј!.. Габө абу пісар, сылы нигајас мө ог сет кias!..

УНАӨН. Мед-нө Ругиновыс лыфдас!.. Мед лыфдас!..

ГРИША (Мітрејлы). Вај-нө, Мітреј-чат, лыффы! (јөзлы). Не-мужтөмјас!.. (Мітреј шкапыс вајө пызан-вылө нигајас.)

ГАБӨ (јөзлы). Бура кывзөј, мед пельаныд суркнагөмөн ставыс пырас!

МІТРЕЈ (паөкөдө нига). Унасө нинөм лыффыныс, лыфдөма-нин вөлі тјанлы өтчыд..

ГАБӨ. Мөд-пөв лыффы, Мітреј Тимөпејөвич, абу-өд сижө зев гөкыд уж кущөмкө... Секи пышјинныд-da, некөд нинөм ез і гө-гөрвогы ..

УНАӨН. Лыффы-нин. Мітреј, лыффы өдјөжык!

ГАБӨ (кыскө кабала да карандаш, лөөдчө гижавны). Ен термас вевті, да горажыка лыффы!

МІТРЕЈ (вищөдлө нигаыс да виставлө јозыслы, оз лыффы нига-вывгыс). Податней өписок-зерті куш окладней вотыс таво-вылө 6114 руб. 21 копейек. Сесга страпјас самөвөльнеј..

ГАБО (торкө). Уна-ө вотсө шуін?

МИТРЕЈ. Шег тыгеч сто чөтыренатсет рублеј дватсет оџин копејек... Ме кык-пөв ог понды вџставлыны тџанлы!..

ГРИША. Ен вџставлы, зат, лыџфы дорвыв ставсо..

ГАБӨ. Мыјөн-нө душ-вылө воө сџө суммаыс, Митреј Ти-мөпејөвич?

МИТРЕЈ (вџөдлө нџгаө). Сџө 754 душ-вылө воө 8 руб. 11 ко-пејекөн... Сегга страпјас вөр сотөмјасыг да самөвөльнеј поруб-кајасыг 1800 рублеј.

ГАБӨ. Тыгеча восемсот?!.. Гурс дај көкјамысө?! Сџө-нө кымын вөчөжөн кулөмдинса крегџанаыс сотисны да гугөннас кералисны вөрсө сы-доныс?

ГІДӨР. Гурс вонас, гашкө, сы-доныд лоө... Есы-мында страп?..

МИТРЕЈ. Тажө? Та доныс ізведитөмныд вөрсө куш өтџ воөн ти...

ТИКӨН. Ен сөр,— „өтџ воөн“... Ме весіг өтџ пывган-кер-на ег вайлы гугөннад...

ГРИША. Те-кө ен вайлы, мукөд вайлісны,— кымынөн стрө-јитчөны, да, унжыкыс гугөн лөзісны керка-вөртө... (Митрејлы). Воэө вай лыџфы, Митреј-зат!..

ГАБӨ (јөзлы). Тажө страпсө лишнеј сужөмаөс!.. Ачыс кор стрөјитчџс, Кіпрушовыд, уна ө мынтыліс страпсө? А кык-судта өкмыс пелөса керка-корөмина-вылад-өд бура уна вөрыд му-ніс.. Мі-кө гоз-мөд мајөг перјам сорд-дорыс—страп? Огө прџ-митөј тајө ас-выланым, оз ков!..

УНАӨН. Нынөмыс!.. Огө!..

ГРИША. Быт-өд прџит!.. Пырөма-нын тајө вотад!..

ГАБӨ. Гујныд-өд позө-і вџ гурс-да, кық јешцө богтан-перјан јөзыдлыс?

ГРИША. Перјам, ен төждыс сы-понда!.. (Митрејлы). Лыџфы, зат, воэө...

КОД-ГУРӨ. Перјытөм-на лоө!.. Быдөнөс-өд, Пөлікөс-моз, он кляптав!..

МИТРЕЈ. Весшөрө қик венџанныд, лишнеј абу пуктөма татчө нөтџ, дај воө зев ещанікөн — 2 р. 38 копејекөн душ-вылө толькө...

КОД-ГУРӨ (нөрөмөн). Ещ-тај, колі-нын кујимөзыс лептыны!.. Огө прџитөј тајөс, воэө лыџфы!..

МИТРЕЈ (вџөдлө нџгаө). Воэөда нөдојмкајас—шеө тыгеч трџ-ста шеөфөват чөтыре рублі шеснатсет копејек...

ГАБӨ. Мысама Һедојимка-нө сы-мындаыс?.. Квајт сурс дај кујимго-сајас-на? Быд воө-тај-нө перјөны, пычкөны-кульөны вот-сө-а, Һедојимкаыс вотсыс-на унжык?..

УНАӨН. Лышнеј сујөмаө!.. Öти-сајын-һин!..

ГРИША (скөрыс). Мы-нө ті чајтанныд, ме аслым Һептө пук-тала фенгасө алы мы? Кыз-нө ті лыгтанныд менө укөрајтны?

ГАБӨ (јөзлы). Һекыз оз поз веритны, другјас: кытыг-нө лоі квајт сурс-сајас Һедојимкаыс?.. Кодлөнкө-кө, ем, сјө мед ачыс-і мынтас Һөжјөнік, мыла быдөнлы сујныс?

УНАӨН. Сізі-і колө!.. Вернө!..

ГРИША. Кыс-нө „сізі“? Мыјөн-нө төдан: кодлөн-пө мыјд-та Һедөјимкаыс? Став обшчество-вылас-і лоө пуктыны...

ГАБӨ. Но!.. „Мыјөн-пө төдан“... Кытчөкө-өд пасјөма-жө Һедөјимкајассө? Кытыгкө - тај-нө агныд бөстөмныд - жө квајт-гурссө?

УНАӨН. Ем, ферт, көнкө!.. Корөлыны көвмас!..

ГРИША. Кытыс корган? дас-во-сајас-һин сјө кыссө-да,— Разсыкајев-дырга-на сјө-да!.. Лышнеј абу татчө сујөма!.. Вај, Мі-треј-Һат, воө лыффы, һинөм на-вылө вічөдны!..

КОД-ГУРӨ. Прамеј чіпырсө колө вічөдлыны, абу-ө веж-лалөмаөг...

МИТРЕЈ (вічөдлө һигаө да вісталө). Сөгга чіновһикјаслы пө-даркіјас-вылө трі тыгечі тріста шесфегат трі рублі пјат копее-жек (3363 р. 05 к.),—сөгга-і ставыс...

ГАБӨ. Јешцө кујим сурс-сајас!..

КОД-ГУРӨ. Тајо-нө мы-һин лоө?.. Кущөм кујим сурс лешак-һин пырөма вотас щөщ?

ГРИША. Код мор-нө сені лешкө? „Расправаың“ лок-но-гөн јортчыны оз поз!

ГАБӨ. Ыжыджык „матөз“-ескө, буракө, волам-на-да...

КОД-ГУРӨ. Ферт-жө!.. Быд лешаксө көвјалөмаөг мјан-вылө да... Кущөм пөдаркі-нө тајө?..

ГАБӨ (јөзлы). Енө-өмөј кывлө: чіновһикјаслы-пө-тај пөдар-кі-вылө, карса нащальстволы көһин вылө... (Гералөны.)

ГРИША. Мысама серам?.. Сытөг оз поз!.. Нащальстволы-кө он сетышт мыкө-мында, быд һинөмабуөыс пондас Һескөд-ны зыртгыны.

ГАБӨ. Вістав-вај Грігореј Öһісімівіч, мыј бур-куғаыс на-лы пөдаркісө вөчныс? Омөла-на Һескөдөны да мед јонжыка пондасны, сјөһн?.. Алы ыжыд страпгыд, пасібө-пыффи?.. Алы мед тенө аөтө јонжыка ошкісны јөзсө өбөфитөмыс?.. Һинөмабуөс вісталан те!

УНАӨН. Оз ков!.. Козинјастөгыс-нын гөкыд, лоо овныс!

ГРИША. Мыј пырөма вотас (лыффыс-таж Митреј-зат)—ставсө сiјө лоо-нын мынтыны, быт!.

УНАӨН. Некущөм быт абу! Огө мынтөј!.. Ти зат-шурина зикөз рөзөританныд!..

КОд-ГУРӨ. Корысјасө воштанныд ставнымөс!

ГРИША (скөрыс). Бөрвылас адзам, мынтанныд алы онө!.. Онi нинсөм ызгыны!.. Шаң!.. (Митрејлы). Гуј, зат, нигајастө бөр шкапад-да мунам!.. (Лөбөдчөны мунны).

УНАӨН (матыгтчөны). Бара көсјанныд пышјыны?.. Нөрө-вітланныд!.. (Лыбө зык).

ГАБӨ (сувтө пызан-сајө). Лантлөј!.. Кывзылөј!.. Адзанныд, Кипрушовыд куцсөма мијанөс жмитө быд-ногыс?.. дыржык-кө јешцө зат-шурина кутасны мијан-вылын ыжыдавны, ставнымөс рөзөритасны!

УНАӨН. Чужјавны кыкнаннысө колө!..

ГАБӨ. Чужјавны огө чужјалө-а, ме-ногөн вежны најөс колө.

ГРИША (локыс). Мыј?.. Кызи вежны?..

ГАБӨ. „Кызи вежны“? Те-пыффи выт гөлөваөс бөрјыны, мөдлы есiјө металсө сетны!..

УНАӨН. Вернө!.. Вежамөј!.. Онiс-Гриша оз ков!..

ГРИША (зев локыс, пуө). Менө гөлөваыс чөвтны?.. Ме ог лез!.. Тијанлы, рөзбојникјаслы, ме ог сетчы!.

ГАБӨ. Сетчан, Григореј Онiсiмөвич, тенө-өд гөлөваас обшчество пуктылис, сбшчество i бөр вермас чөвтны!..

УНАӨН. Выт гөлөваөс пуктамөј!.. Оз ков Онiс-Гришаыд!..

ГРИША. Ме бурөн ог чөвтчы гөлөва-чыныс!.. (Металсө морөсөыс перјө). Металсө некодлы ог сет-ни!

ГАБӨ. Ен сещөма ышмы, Григореј Онiсiмөвич, абу-өд ми посни чела-јас.. (јөзлы). Мијанлы колө гөлөваө бөрјыны веккыд мортөс, мед ез понды, Кипрушов моз, вывти вылө пукгыны да јөзөс өбөдiтны.

УНАӨН. Кодөс-нө бөрјам?.. Ачыд, Габө, гөлөваас пуксы!

ГАБӨ. Ме луцшө писарала, еща төдса-нын сiјө меным.. Гөлөваас позө бөрјны Морокинөс, Gidör Гергејөвичөс!

УНАӨН. Бур!.. Шаң мортыс!..

GIDÖP. Ог төд, гамма-ог ме сетчө?..

УНАӨН. Гамман!.. Гөлөваав, Gidör!..

ГАБӨ. Kodi Gidörөс гөлөваө бөрјө — вешјөј вескыд-выв-лаң!.. (Ставыс сувтөны веккыд-вылө).

ПӨЛК. Ме сылаң-жө сувта (нөжјөнык мунө).

ГРИША. Мунам, Митреј-зат!..

ГАБӨ. Енлөҗ-на!... Лок, Gidör Гергејөвич, пызан-сајас пук-гы. (Gidör пукгө пызан-сајө). Гет, Грігореј Онігімөвич, металсө выль гөлөвалы, кылан?

ГРИША (кабыртө металсө кіас). Ог гет некодлы!

GidÖP. Вај бурөн, колөкө, Гріша!..

УНАӨН. Чіжовкаө колө сујлыны — регыд гетас! . Гет!..

ГРИША (шыбытө пызан-вылө). Налөј, лешак чукөр, мед горшаныд тасасас!.. Мунам, зат!.. (Көсјоны мунны. Gidör öшөдө мордө-сас метал).

ГАБӨ. Кытчө-нө сің термасанныд?.. Ештас-да, ставным мунам. (Јөзлы). Сөгга колө зборшщікөс бөрјыны... Кіпрушовыд ачыс щөщ-і зборшщікавліс-да, сіңтө абу лөгыд — верман зуггыны.

ЈӨЗ. Колө, колө!.. Kodös-нө сетчө пуктам?

ГАБӨ. Поҷө Кіпрушов Опон-Васкаөс, — төлка мортыс!

ЈӨЗ. Вернө!.. Пуктамөј Васкасө!

ГАБӨ. (Gidörлы). Вај, сөгга те, Gidör Гергејөвич, ачыд нуөд скодсө.

GidÖP (сувтөмөн јөзлы). Но мыј-нө, пуктам Васкасө зборшщікас?

ЈӨЗ. Пуктам, мед олас Васкаыс!

GidÖP. Лок-нө сіңкө, Ваока, татчө! (Васка пызан-сајө пукгө).

ГАБӨ. Оні сөгга колө корны, мед Кіпрушовыс гетас выль гөлөвалы да зборшщіклы став казнасө; мыјдта ем феңгаыс лыф-дам да гіжам...

ГРИША. Некущөм феңга абу! Мыј вөлі, ставсө віҷөма!..

ГАБӨ. Бур-тај!.. Сіңкө, куш казнаыд?.. Сіңі-нө-і гіжам... (Мітрејлы). Те Мітреј Тімопејөвич, вај меным нігајастө, гумага-јастө і ставсө!

МИТРЕЈ (індө шкап-вылө). Ставыс есіјө шкапас да тани пызан-вылас, мыј ем, бост колөкө...

ГРИША (скөрыс). Часлы, петкөдла-жө ме тіјанлы мөдыс гаж!.. Рөзбојнікјас! (Габөлы грөңтө). А теныд, со-куч-вісөм, Gі-бырјасөд лолө-на гулајтлыны.. Повнітлы!.. Мунам, зат!.. (Лөбөд-чөны петны).

ГАБӨ. Мед мунтөзыс раҗас јешщө Пөлыклыс колодасө...

ГРИША. Ме раҗа?!

УНАӨН. Те-кө кљачалын, те-і раҗ!.. Щөкты, Gidör!

GidÖP. Раҗ, Гріша, бурөн колөкө...

КУҖМА, Час, ме раҗа (көсјө раҗны).

ГАБӨ. Кіпрушовыс мед ачыс раҗас!..

ПӨЛЫК. Олас, гортын ачым раҗа, пуртөн колө вундыныс...

KÖd-GYPÖ. Med Öñig-Гришыс разас!.. Көз пиңнас мед
орөдас көртөдсө!..

GİdÖR. Кылан, раз, миға, Гриша!.. (Гриша разө).

MITREJ. Час, ме щөщ, шурин, отсала (щөщ разө).

ГABÖ. Вот-вот!.. Зата-шурина мед разасны!.. (Jөзлы). Но,
сегга мијан öнi лoи выл нащальство, другјас!.. Колö кывзыны
налыс, оз ков сетчыны важ-дорыс. Вот мынтыны лөгöдам,
ферт, ещажык,—некущöм страпјас да пöдарокјас огö сүјö..
„Расправасö“ лөгöдам ме-ордын—кивывжык лö. (Иванлы) Иван-
вокöс пощö колöдны... Мун јöз-динас-сувт щöщ! (Иван копыртчö-
мөн мунö јöз-динö).

ГРИША (пуктö колодасö пызан-вылö). Налöј, жагалöј!..

ГABÖ. Öнöз-кö ен жагöд, öнi он-нын вермы разöм-бöрад!..
(Бөгтö да шыбытö бокö). Мијанöс бура-дыр-нын клаптад вијлин, се-
га мијанлы тајö оз-нын ковмы!.. (Гриша Mitрејкöд, бреткиг-тырјi, пе-
тöны јöз-пöвсöд).

KÖd-GYPÖ (налы бөрөаныс шуалöны). „Гөлöва“ мунö—лещöј!..
Клщчтö вунöдин, Григореј Öñigöвiч!.. (Гералöны).

ЗАНАВЕС.

Нолөд тор.

Бсчөб Јелдөб-Габб-ордын (көнi вөли мөд торјыс). Пызан-вылас i лаби-
час нгајас-кабалајас.

Төвсә лун. 1842 d во.

1-ја петкөдчөм.

(Пызан-сајын гижө Бәлин; сыкөд воча жек-вылын, пукалө Габб; пы-
зан-помас, лабиын, пукалө Сидөр; Бәлинкөд сртчөн, вескыдвылас—Васка;
талаһынжык—Рөс да Тикөн).

ГАБӨ (Бәлинлы). Те кызкө-мыјкө лөбөдҗыка гиж, мед са-
рыдлы сөлөмөҗыс јижәс!.. Клячјас-јывыс чорыдҗыка кру-
кылт...

БАЛЫН (гижө, севса сөлыштө скөрыс). Тпу!.. Мыјла торкан-
ныд менө. (Намралө бумагасө). Со, бара щыкi өтi лiст кабала!
Вәј выльөс!.. Витөд лiст-һын, буракө, щыкөдi тiјан-понда..

ГАБӨ (перјө кабалајас пөвсыс да сетө). Еща-һын колө бума-
гаыд, ог төд тырмас оз.

БАЛЫН (һамралөм бумагасө бөр вескөдлө, лөбөдчө гижны сы-вылыс)
Гижигөн оз ков горһитны,—мешәјтанныд!.. Тәјө-өд, буракө, абу
кущөмкө салдатскеј пiсмө-ли, мыј-ли. Сар государыдлы-өд шлуп-
шлөпөн оз артмы прошеһнеыд... Ме аслам немөн кујимыс-һын
гижли сарыдлы—төлксө төда... Мезә грамотнејыд-өд севса
став карулас абу!.. Мыјкө-кө сарыдлы-ли, губернаторлы-ли гижны
ковмас, пыр менө корөны.

ГАБӨ. Ферт, абу шутка сiјө—сарыдлы гижны прошеһне-
тө... Менам-ескө лөкиһик грамотаыд ем-жө-да, мыј сыс—ра-
ка коктуж-коф артмө гижөмөј... Прөста-өд егө летчылө тела
Соскаөҗ—кык-со верст-сајөҗ. Суг-мортыд-тај ылөҗ һималө..
Пәсiб, локтiн-да.

БАЛЫН (ошјысөмөн). Гижәм сарлы-көтө корольлы—огө јөр-
мө!.. Римскеј папалы-на, окоҗитам-кө норасам!..

СидӨР да РӨс (шензөмөн). Со-өд вежөра грамотнеј мор-
тыд!..

БАЛЫН. О, менө уналаын төдөнн!.. Көнөвалитигад, вет-
лиг-мунигад уналаө-жө лөө-и воыны-да... Кытчө ог пыр, быд-
лаын: „мiлогтi спросiм!“ Коҗсан-кө ем—коҗсан, мукөд-дырји-
ыс вiдчiсан лун мөд-көјмөд—пiсмөјас гижан да мыј-дә... Быд
пдәһникө вiчкөө ветла, кырлөсын сыла,—кытчөкө-кө крам-

празник-кежлө, апостол лыџа пөнөмар-пыџа. Суата вичко-шөрө, двері-өзөс-вегтө да кыз горөда (гораа) „братіјө!“ став јөзыс шемөс-чумасны.. Со-өд Балынд кущөм!. Но, енө-нын сөгга торкөј ті менө, колө помавны кызкө,—луныс колны кутіс...

ГАБӨ. Огө, огө!. Гіж-тыкө-а.. Клапт-јывзыд ен вунөд...

БАЛЫН. Клапт алы клач?. Метай клач гіжлі-а...

ГАБӨ. Клач-кө гіжлін—клач-і кол, ен-нын веж...

БАЛЫН (гіжны көсө). Тенэд-нө салтыр-лы, јеванџельлө лі оз сур?..

ГАБӨ. Көнкө-ескө јеванџельлөыс вөлі-да, час корэла. (Корөд)

БАЛЫН. Вајлы, другө... Меным колө кытчө-сурө буржык кывјас гартыштны прошењнеас.. Сарыдлы-өд прөстөј кывјасыд—нінөм, оз і мөртчывны... Сөгга „клары“ кызі лө рочнас, колө віџөдлыны-і...

ГАБӨ (сетө ніга). На, віџөдлы-да, прамеја та-герті гартлөдлы прошењнесө!..

БАЛЫН. Оз ков велөдны менө!. Сөгга енө сорнітөј!. (Гіжө. Ваз гіжөд-вылас унаыс віџөдлө, ніга-вылыс частө корысө, лістлөмөн; гіжіас јурнас лічкышлө кор-сурө. Гіжө дыр).

(Гіжіг-көстис ставыс пукалөны шынігөв. Кызкөтігјасдн вэмныс тупкылөны кінаныс. Габө курітчны чігарка вөчө. Мыјкө-дыра-мысөті Гідөр очсавны кутө, Рөџ вугравны).

ГідӨР (Габблы нөжөнік). Габө, тенаі абу кущөмкө дөмсан тор—туны-лі, мыј-лы.. Вугрөдлыны кутіс нінөм вөчтөгыд-да, унмовсан јешцө...

ГАБӨ (јурсө берөдлө). Лаңт!. Сарлы прошењне гіжігөн-нө кыз уны позө!.. (Перјө бивасыс тывкөрт, шак да бивіз).

ГідӨР (нөжөнік). Сіјөн-тај-і кора кущөмкө ујтор, мед оз вугрөдлы.

ГАБӨ. Час, корэла мыјкө. (Бивасө-галскө).

БАЛЫН (јурсө лептө, дөзмөм-пырыс). Көд-нө сені галскө бара?. Бара-өд шыкөда вылыс ковмас гіжны. (Бөр завоџитө гіжны)

ГАБӨ (биваас сүјө ставсө, чігаркасө-і. Четчө да паччөрыс суџөдө лок туны-пөв, гынсатөг пөв да калауш*), сетө Гідөрлы). На тајө гынсапөгсө көч дөмлышт: дөмасыс туны-пыщкас, шыла, јем, нырагезыс калаушас тани (пуккө бөр местаас).

(Гідөр завоџитө дөмзыны).

Габө четчө, бөр перјө бивасыс став курітчан көлујсө да металө посвоџ; сені кылө галскө, сөгга бөр пырө—курітчө, пуккө бөкө пачлањсыжык).

*), Калауш—ічөбік мешөк, уна вежөса. Сені віџөны суніс, јем да мыјда. Көн-сурө шубны мөгыл-мешөкөн.

ГАБӨ (аслыс). дыр-жө кутіс мыкө гіжны... Со-öd ескө көнөвал ачыс, бывалөј морт-нын-да, лунтыр пөштї тырмас нокғыны,—міжанлы-кө воөн не гіжны!... Но,өні сесза, буракө, регыд-жө-нын ештас јеванділлө-гертыд... Мыјла воҗжык ез кор, өнөҗ-ескө важөн-нын гіжсіс... Мі-кө-ескө, егө кужлө-і думыштыс јеванфелльө-јывзыд-а, көнөвалыд-тај небоз төдө!.. „Кльачтө“ сетыс көсјіс корслыныд-і... Быдлаҗ-жө, буракө, сіјө клячыд кляча-сөма?.

БАЛЫН (кызөгтө гораа, секі ставныс матыстчөны пызан-dorө). Но, ештіс!... Кывзөј... (Боотө кабаласө кыкнан кіас, лыфдө):

„Его императорскому величеству, великому и самодержавнейшему государю императору Николаю Павловичу.

От верноподданных вашему величеству податных крестьян 2-го податного участка Устькуломского общества и села, Устьсы сольского уезда, Вологодской губернии.

Всеподданнейшее прошение... (Јурсө лептыштлө да шуө): Со-öd кызі сарыдлы прошеңнетө колө заводітны. Сылы небоз он гіж „Его благородию“—тө, сіјөс быд кывјын лоө вельічajtны „его императорское величество“—өн! . Öні сесза прошеңнесө кывзөј. (Лыфдө). „Всемиловейше просим, ваше императорское величество, заступиться за нас о нижеследующем. После рожества христова, с 1835 году до теперешнего 1842 году, а именно семь лет тому назад уже пройдено, служил в нашем обществе целовальник, впоследствии головой выбранный, крестьянин нашего селения Григорий Онисимов Кипрушов. Во время оной службы выборный целовальник или же впоследствии голова Григорий Онисимов Кипрушов беззаконным велением вместе с писарем,—с зятем, или же сестринным мужем сего-же селения отставной салдат Димитрий Тимофеев Русинов, творил тяжелые подати. Во время оной же службы вышеизложенный голова Григорий Онисимов Кипрушов выстроил большую избу на девяти углах и на двух этажах, как храм в три дня созидающий“.. (Нїгаө кінас шлапкө да вісталө): Јеванфелльын сіҗі-жө шуөма, да содтөма-на јешцө сетчө „разрушающий“... (лыфдө): „Во время оной службы голова Григорий Онисимович Кипрушов взыскивал вышеизложенные подати под страхом и трепетом бедных крестьян, а именно: чинил по своему благоразудию беззаконное наказание: ударял по 20 раз розгами без рубашки. Но и вышеизложенного

еще ему мало. Многих неимущих крестьян за взыскание оной подати в лютый мороз зимой запрягал, как ярых жеребенков“... (шуö): Татчö-ескö колі „нутреч“ гіжны-да, ег адзы јеванфелльеыс кывсö —ог тöд кызі рочнас лоö... „Жеребенков“ -нас гөгөрвоас госуларыд!.. (лыддö)... „без шапки, в одной рубашке, босиком и одной штаны, в деревянную клячу“ (вісталö): „Клячтö сізі-жö і лоö колны „клячön“, јеванфелльеад абу-жö буракö, сіјо кывјыс—ез-тај гура“-а... Гөгөрвоас, „кляачön“ шуі-да... (лыддö воэд). „Видя оное жестокое мучение вышеизложенного голова Григория Онисимовна Кипрушова, народ стал бунтоваться и во уверение правильного закона егö, Кипрушова, скинули с головы и выбрали новую голову, Сидора сына Сергеева Морохина, сборщика податей Василия сына Афанасиева Кипрушова и писаря Гаврила сына Елисеева Попова... (шуö:) Тані, со, тіјан-јылыс-нін казгыштöма лоі... (лыддö): „По усмотрению оных трех должностных лиц доказано незаконное покорение бывшей головы Григория Онисимова Кипрушова, а именно, в следующем: подать падала на каждую ревизскую душу по 8 рублей 11 коп., а Кипрушов тянул за душу по 23 руб. 40 коп. По усмотрению оных трех должностных лиц доказано, что старый голова Григорий Онисимов Кипрушов оные незаконные сборы взыскивал на пользу своего девятиугольного дома, то-есть издержал или же растратил преступлением. По оному вышеизложенному всемилостивейше и всеподданнейше обращаемся к стопам ног вашего императорского величества не наказать, а миловать нас, труждающихся и обремененных податных крестьян Устькуломского общества. Мы великую нужду терпели, а против закона не пошли и повинujemyся властям. Еще милосердно просим вас, императорское ваше величество, не чинить нам тяжелого допросу, а по закону устроить суд и расправу вышеписанному Григорию Онисимову Кипрушову и его зятю Димитрию Тиимофееву Русинову“. (Помалö). Со і пом воіс. (Ставыс ыжыда ышловзöны).

ГАБÖ. А бура гіжöмыд, дpyгö!.. Лöгыд!..

СТАВЫС. Зев лöгыд!..

БАЛЫН. Менам лöгыдтöмыд некор оз лолы!.. Но сесга, вайö, кырымалöј!.. (Чургöдö гіжöдсö). Ставыд кужанныд?

ГАБÖ (бөстö гіжöдсö, зев відчөгөмөн). Мейс-кынзі ставныс неграмотнейöс...

БАЛЫН (бөр бөстö гіжöдсö). Сің-кө, вайлы содтыштам јешцö (гіжö).

ГАБӦ (мукӧдыслы). Бура-жӧ, другӧ, гижӧма, зев миҗа!..

СТАВНЫС. Лӧгыда-таҗ аргӧма!.. Рочнад, вот, омӧла гӧ-гӧрзоам а ..

БАЛЫН (лыфӧдӧ) „К сему прошению за крестьян Устькуломского общества подписывается выборные должностные лица: голова Сидор Морохин по неграмотности печать приложил“... (шуӧ indig моз). Мед гӧлӧва, со, етатчӧ пуктас ассыс печатсӧ. (Габӧлы). А те улӧжык ачыд кырымас, гиж: „Писар Гаврило Попов руку приложил“. На! (Габӧ бостӧ да кырымаӧ. Gidӧр сы-костӧ ӗпмыс перӧ металсӧ).

ГАБӦ (Gidӧрлы). На, Gidӧр Сергејӧвич, штапки етатчӧ печаттӧ!

GidӧP (ӧшӧдӧ морӧсас металсӧ). Час, метальса-да... Таҗӧ-ӧд ыҗыдтор, металтӧгыд, гашкӧ, оз і туж-да... (Пызан-вылыс бостӧ печатсӧ, лолыштӧ сы-вылӧ да пуктӧ—(личкӧ, гижӧд-вылӧ). Саыс вушӧма-да, омӧла-нын-і тӧдчӧ, колӧма вылыс щынӧдны..

ГАБӦ (виӗдӧлӧ) Тӧдчӧ-на..

БАЛЫН (бостӧ гижӧдсӧ). Ӧні-ӧд і меным-на сегда ковмас кырымавы. Сытӧг сарыд оз і виӗдӧлы прошењье-вылад!.. (гижӧ).

ГАБӦ. Со-ӧд, другӧ, јещӧ... Крепитны-на вӧлӧм колӧ-даҗ..

БАЛЫН (гижӧдм-мыҗи лыфӧдӧ). „Настоящее прошение по просьбе и со слов просителей собственноручно написал Вашего Императорского величества верноподданный крестьянин села Шошкинского, Вологодской губернии, Василий Балин“. (Сетӧ Габӧлы) Налӧ! Сегда ӧні поӗӧ гмела ыстыны!..

ГАБӦ (бостӧ гижӧдсӧ). Но, вот, зев-ыҗыд атӗӧ теныд! (ку-сынӧтӧ гижӧдсӧ шӧрӧ да суҗӧ кабалҗас-костӧ). Ӧні кыҗкӧ мӧдӧдам-нын таҗӧс... Уна ӧ-нӧ теныд за труд ковмас таыс?

БАЛЫН. Мыҗдта сетанныд, донҗасны ог понды... Тӧдӧмыз, онӧ ӧбӧдӧтӧ-а..

ГАБӦ. Ачыд-нын те, другӧ, урҗит—тенад-ӧд ужыс... Мерҗы-кӧ, ферг, шайт мӧдтӧ лӧӧ мынтыны-а..

БАЛЫН. Сижӧ-ӧд вывтӧ-жӧ еҗа! Поӗӧ-ӧд ылӧссӧ артыштны: быд җањӧс коҗӧмыс ме-боста ӧтӧ шайт, талун гортыс петӧмлы куҗим лун-нын тырӧ; а луннад (ем-кӧ коҗзаныд) еҗа-вылӧ-нын җањ куҗим-нолтӧ коҗан,—сегда со-і лыффы.. Ӧкмыс җањсӧ-кӧ пуктам җӧлкӧвеҗнас, сенӧ-нын лӧӧ.. (мӧвпалӧ).

GidӧP. Ӧкмыс җӧлкӧвеҗ!

БАЛЫН. Но, вот,—ӧкмыс!.. Сегда-ӧд таҗӧ сарыдлы прошењнетӧ гижӧмыд сӧкыдҗык-на коҗгӧм-дорӧыд,—ковмас-нын содтыныд сетчӧ јещӧ ӧтӧк шайттӧ..

GidӧP. Стӧч дас шайт-і лӧӧ секӧ!..

ТІКӨН (аслыс бокө). даc чаң-тујө-тај наперво мјанөс ко-
зыштіс көнөвалыд-а.

БАЛЫН. Мыј-нө, уна алі мыј сіјө?

ГАБӨ (балабөжсө гыжалө). Уна көт еща-а—быт мынтыо,
прошеңнетө-өд бөр он козавлы өні, дај колө прошеңнеыс!..
(Гідөрлы да Васкалы). Мыј сесса, ферт, лоө мынтысны?

ГІДӨР да ВАГКА (щөш). Мынтам!

ГАБӨ (Васкалы). Гурас оз тенад даc шайтыд зборшщик?

ВАГКА Гурас, гашкө, сы-мындаыд (кыскө фенга-мошһасө да
лыфдө).

ГАБӨ (Балыны). Вај-нө рөсписка-тор гіжышт. (ветө бумага).

БАЛЫН. Ме лішнеј ег кор—ог бост!.. Сесса-өд ковмас-
на і бөр гортө летчыны-дај. . (гіжө).

ГАБӨ. Вөлөн вајим--вөлөн-жө-і бөр летчөдам. Карөзыс
ковмас-жө прошеңнетө летчөдоны-а, пөпүтө-і летчөдам. .

БАЛЫН (ветө рөспикасө, бостө фенга, лыфдө да мошһасө сүјө). даc-і
і ем, вернө! . Өні, гашкө, тулыслаңөзыс-һин ола-да.. Коқзан-
јасыд-өд, көнкө, емөс жө та-гөгөрын-а. . Тани-да, Кужын-да,
тырмас меным тулысөзыд (четчө пызан-сајыс, пагтасө).

ГІДӨР. Гурас-бара!..

(Ылаын кылө **дарјалөн гөләс:** „Зілажыка, -зілажыка, ко-
төрөн!.. *Мед пырыс-пыр чукөртчасны мјан-дінө!.. Оружөјја-
сөн мед!..* Керкаын ставныс чујмөны, шыфөны, код оурө өшіңјасөд віфө-
ны ускөдчөны. Сы-кості Балын петө).

РӨФ (өшіңөд віфөдө). Кытчөкө челаф зев өdjө котөр-
төны!..

2-d петкөдчөм.

ДАРЈА (повөдмөн пырө, полыс тырөма). Нащальство воөма
кареаң!..

ГАБӨ. Кодјас, көнөс?..

ДАРЈА. Карса суффајас... Өніз-Гріш-ордө сүвтөмаөс... Кујим
вөла-пө!.. Татчө регыд воасны!.. Ті жмотвіқанһыд горгын-да,
һинөм онө-і төдө?..

ГАБӨ да ГІДӨР (щөш). Колө јөзөс чукөртны... Тікөн!..
Рөф!.. Өјјөжык!..

(Тікөн Рөфкөд лөсөдчөны петны).

ДАРЈА (налы). Катыдлаң котөртөј!.. Куріча-сіктас ме јуөр-
ті-һин код-сурөлы!.. Мед өружөјјас босталасны!.. (Тікөн Рөфкөд
петөны).

ГАБӨ (герөдө налы бөреаңыс). Татчө мед локтасны!..

GIDÖP (лөбөдчө мунны). Меным колө ветлыны да аслым төдмавны.

ГАБӨ. Вічко-шорсө оз ков леэны налы вужныс!.. (Gidör петө).

3-d петкөдчөм.

(Габө пастагө).

ДАРЈА. Катыдас-егкө ме ысті чельадөс-да, ог төд!. Мыј-нө ті вөчанныд? Кутасны-өд ставнымөс?

ГАБӨ. Сарлы прошење гижөдім. Васка!.. Мыј нө те пукалан?!.

ВАГКА (лөбөдчө мунны). Муна-жө.. деңга лоі сөрыг-да, мед-егкө оз вош кытчөкө.

ГАБӨ. Оз!. Тышкөз-өд огө жө-кө воө-а?.. (Васка шапкагө да петө. Посвозын кылө шум, горні).

4-d петкөдчөм.

(Керкаө пырөны 5-6 мужик, накөд щөщ—Миш да Педөр; ставныслөн кіаныс „өрүжјө“: вілајас, тојіңјас, пыріјјасы да мукөд көлуј).

ДАРЈА. Со-тај, локталөны-һін..

ПЕДӨР. Мыј-һін бара лоі? Мыјла өрүжјөјаснас корінныд?..

ГАБӨ да ГРИША (щөщ). Каргаң нащальство бара воөма... (darja öһінөд вірөдө).

МИШ да ПЕДӨР (щөщ). Бара-һін?.. Бара-на-өд вөтлам төн-зіа-мозыд!

ГАБӨ. Вічко-шор таладорас најөс оз ков леэны!.. Енө сетгөј!

МИШ да ПЕДӨР (щөщ, „өрүжјөјасөн жојө зымөдөны). Но, огө-жө сетгө!.. Зырам!..

ДАРЈА (өһінөд вірөдіг-мозыс). Со, јешщө-на локталөны-дај...

ГАБӨ. Морт ветымын-кымын-кө чукөрмас—вермам!..

МУКӨДЈАС. Кымынөһөс-нө најө?

ГАБӨ. Кујімөн-пө-лы, һольөн-лы...

МУКӨД. Но-о, комынөс-һельамынөс-өд мі вермам-жө!..

ГАБӨ. Енө полөј-а!.. Талун сарлы прошење гижім... Сыгаң өтвет вогөз һөкодлы огө сетчө!.. Петамөј, өһіңулын відчыгамөј! (darjaly). Те, darja гортын пукав,—оз поэ пуста көлы „расправатө“...

(Ставныс петөны мургіг-тырјі. darja өтнас көлө).

5-d петкөдчөм.

(Ывлаын кылө пыр-вочасөн горні-шы, мургөм).

ДАРЈА (өһінөд вірөдө сувтөмөн). То-тај, луэгыны кутіс јөзыд!

(ывлаын гөләс Габөлөн „Сарлы... прошење... відчыслам!.. Енө сетгөј!.. јөзлөн ызгөм кылө). Gidör, со, котөрөн бөр локтө татчө!..

(Ывлаын гөлбсјас: „Gidör!.. Мыј-нө?.. Көнбө?.. Gidörлөн гөлбс: „Татчө локтөны!.. Ödjөжык!.. Вичкө-шорө летчөны!.. Öнис-Гриша накөд щөщ!.. Локтөј!.. гөлбсјас: „Мунамөј!.. Зырамөј..“)

dAPJA. O-o!.. угкөдчисны ставныс кывытдылаң!.. Зырасны најөс!.. (Ывлаын гөлбсјас ылытчөны пыр, сөгөа бырөны). Щөщ ветла виžөдла, мыј вөчны кутасны!.. Керкаын-өд ог-жө пукав ташөм-дырји!.. Петкөдласны нащальствоы-і гаж!.. (Ödjө петө. Керка-пышкөс бура дыр-кежлө пуста-коллө).

6-d петкөдчөм.

PÖcf (пырө да пукбө лабичө, кіас чегөм чепна, шатіныс колбма аршын-куза-кымын). Морт кыксо-кымын, буракө, чукөрміс-а... Ставныс вичко-шорлаң мунісны... Меным ез-і сур прамејжык оружјө-да, бөр бергөдчи... Мыј тајө пыдөстөм чепна-тујіснад мунан?!.. (Кучкө чепнанас жөжө). Небыдик мач-коф, со!.. Кучкан-да, бөр четчө, нөті он-і дојмы. (Ывлаын кылөны гөлбсјас. Pөcf бергөдчө да виžөдө өшінөд). Со, Педөр-Петыр да Кондрат бөр-жө-нын мунөны... Зырөмабөс-нын, тыдалө... Тонө јешщө-на локтөны-і... (Бергөдчө өшін-дорыс). Мі бара пыркөдам, көт код локтас Кулөмдінад!.. (Чепнанас тапкөдө жөжө). Мөдыс-нын таво төв нащальствоыд карсаң локтіс... Велөдам тустјасөс-да, воžө сөгөа нырнысө оз лытны петкөдлыны!.. Став нащальствоыс-өд пырө Öнис-Гриша-ордө... Мыј-егкө-і пырныс сы-ордас? Гөлөва чіныс сылөн важөн-нын угі... Мі өні агным ыжыдөг!.. (Посвоžын кылөны өрнјјас, кокшыјас). Локтөны-нын кылө.

7-d петкөдчөм.

(Горнөтіг-тырји пырөны: dAPJA, ГАБӨ, ВАГКА да GidÖP).

PÖcf. Но, бара-на зыринныд |нащальствоөс?

ГАБӨ. Зыртөг-өд огө олә!.. Мыјөн-тај кажалісны мјјанөс, өdjө бөр аdісны тујсө—котөрөн пышјісны!..

PÖcf. Енө-і вөтөдө најөс? Ме-кө-егкө вөлі...

dAPJA. Мыј-нө-егкө те ен вөв?..

PÖcf. Буржык оружјөыс ез сур-да...

ГАБӨ да dAPJA (щөщ). Кіад-нө абу оружјө?..

PÖcf. Таыс-нө мыј? Со (кучкалө чепнанас жөжө), кучкан-да, бөр четчө, небыдик мач моз...

ГАБӨ. Кучкавныс-өд некодөс оз вөлі-і ков, егө-өд тышкагы петалө!.. Повжөдныс вөлі колө-а!.. Тајөн (бөгтө Pөcfыс чепна-сө) зев-на повіс повжөдныд. Пеллом-вылад-кө пуктін тајі (пук-

тб аслас пелпом-ыло), чајісны нөшкөн лббө свёлөкөн!.. Мед-во-
рб-на јешцб поџіс сувтны! Полан те, тыдалб воко?!

PÖџ. Ме ог пов!.. Мед гурласны менам кіпод-улб!.. Аг-
ныд-кб ті поланныд-а?.. Абу весіг і вбтбдбмныд најбс?..

ГАБб. Ббтчісны-жб код-гурб, Тікбн шбщ і...

dAPJA. Kodјас нб агныс вблісны најб? Кушбм чіна суд-
џајас-нын?.

GİdÖP. Кыкыс тбнчінад волісны-нын-а, којмбдыс кодоко
тбдтбм..

dAPJA. Колі-еокб јонжыка страшцітны-џа, мед мбдыс сег-
са ез локны мјанб!..

ГАБб (ставныслы). А мыјкб, другјас, лбб вбчны!.. Јешцб-
на-бд вермасны локныд

GİdÖP. Мыј-нб вбчан?.. Тулысбзыс таці-нын лбб овны. Лым
сылас-џа, тујыд секі бырб,—некыџ лбб локныныс, пыжбн-кб оз
катны ежва-куџа... Карын пб-тај-еокб ембз кушбмкб гбгыла-
доџјас-џа, мјан маті-гбгбрын сешбм дівбыд абу-на...

BAГKA. Пжбн татчбз нащальствоыд оз кат!.. Гбгыл-вы-
лад еџа-нын возн!

ГАБб. Тулысбзыс-на бд кујім тблыс колб овныс!.. Сетчбз
кујымыс вермасны-на волены...

GİdÖP. Мыј-нб-еокб, те-ногбн, вбчан: пощан алі мыј мір-
тујсб?

ГАБб. Кыс-нб пощан?.. Ме-ногбн, поџб сувтбдны џереван-
неј вблбкб застава, салдатын-моз... Сені сегга туј шыктбзыс і
караулітны, мед некушбм нащальство ез вермы сібавны Кулбм-
дінб!..

Kod-GYPÖ. Бур-бд сіјб џелбыд?!

GİdÖP. Зев-еокб бур-џа, кодобс-нб караулітчыныс сувтбдан?

ГАБб. Кодбс? Ставным кутам вежласбмбн караулітны,
быдбнлы бчербд лбгбдам.. Мјанлы колб кутны властбб, кыт-
чбз сарсањ оз во бтвет прошењњен-ым-вылб!.. Колб-бд сіјб вбч-
ныс, кыці ті думажтанныд?...

СТАВНЫС Колб, другб, колб!.. Зев сіџнад лбб бур!

(Посвоџын кылбны кбкшыјас).

ГАБб. Бружјб кушбмбскб сетам караулцікјасыслы...

8-d петкбдчбм.

(Пырбны: Тікбн, кујбд-вілаа џа Міш, карнана).

ТІКбН. Некуыс егб аџб!.. Кыкыс зев бдјб пышјісны Бніз-
Гршажаскбд, којмбдыс-еокб бытбб Варлам-Мітреј карта-сајб

котортис-да, воши кытчөкө,—пывсанас, буракө, зепсис. . Сегода ми бөр бергөдчим.

ГАБӨ. Но, мед енө кө адзө; најө өнөз гөнтөны-нын, көнкө, Носимжасын ..

ТИКОН. Ми, Микайлөкөд, көсјам вөтчывны на-бөрсә вөлөн... Лок, Микайлө, өдјөжык додфасам да вөтөдлам!..

МИШ. Мунам (көсјөны петны).

ГАБӨ. Суанныд-кө, енө-жө вывти јона нөјтөј!..

ТИКОН да МИШ (петіг мозныс щөщ). Огө!.. Страшцајтыштам ічөтіка-дај шањ! (Петөны).

9 d петкөдчөм.

РӨд. Щөщ-егкө менам колі накөд вөтчывны-да ..

дАРЈА. Лањт-нын те лутщө!.. Падмөдан с'мьн, најөс... Төтөг-на најө петкөдласны страсттө, нащальстволы—ен төждьө.

ГАБӨ. Ез-еокө ков-да...

СТАВНЫС. Мед!.. Мед еща страсттыштасны!..

ЗАНАВЕС.

Витöd тор.

Вөчөсө Жельдс-Габд-ордын-жө. Нольдд вөчөмгәң колдө вежон-кымын. Лун.
Пызан-сажын лукалоны: **Габд**—гидд; **Gidör**, метала,—сартаса бидн шы-
нддө печат; **Васка** — пукалдө жек-вильн, деңга лыдддө. Жожын сулалдө
Пөлик.

ГАБД (вештыштдө гидддсдө Gidörлаң) Со, татчдө, вај, пукты пе-
чаттдө (инддө).

Gidör (первој кусдддө сартассдө, сесга нулыштдө кабаласдө да сы-ме-
стад пуктдө печатсдө) Ак, зонмдө, кущдм ми́ча петис!... Кујим шайт
да жын?

(Васка суйдө деңгасдө ичдөтик јашщикдө да заводитдө куритчыны).

ГАБД. Сиді. Ставыс лоі Пөликлөн мынтдма тавоса вотсдө
сидім шайт да жын. (Пөликлы.) Кылан, Пөлик-дад? Сидім шайт
да жын лоі тенад мынтдма. Јешщдө колі кујим шайт да жын.
Став вотыд тенад дасдөтик шайт таво-вылдө вөлі.

ПӨЛИК. Кыла, Габд... Слабог, абу уна-да... Воқза-серти-кдө,
жынгыс-һин ещажык.

ГАБД. Воқзатдө мыј-һин кақтылан? Јона зүглдмадсө Оһис-
Гриша чата-шурінаыд, һекыс пом-һи-дор он адзы... Сесга те-
вылын, Пөлик-дад, лыддысдө зев уна һеддөймка...

Gidör (Габдлы). Сы-јылыс, Габрилдө Јельсејдвич, щук тддма-
лам да вөлігті шыаслам јозыслы. Надејндө унжыксдө лишней
Кіпрушовјасыд суйдмадсө, воттдө-моз-ждө?—Оһи сесга, Пөлик-дад,
мунны верман... (Пөлик шапкаасдө).

ГАБД. ферт, қик помдз тддмавтдг ми огдө кутдө һеддөймкајас
перјыны... Пөлик-дадлыс-ддд һеддөймкасдө Кіпрушовыд јона-һин
бостис быдногыс, почдө-һин сылыс-і һдөті һе корны.

ПӨЛИК. Пасибдө тјанлы, бурдн ставсдө вөчанныд-да... Оһис-
Гришаыдлөн законыс һекытчдө шогмытдм вөлі—кымыныскдө ме-
нө сийдө розгаавліс да кляпавліс-ждө!. Оһи пасибдө, јона ті кок-
һөдінныд!.. Пасибдө, со-пасибдө!.. (Мундө).

2-дд петкддчдм.

ГАБД. Оһи сесга мыјкдө ковмас вөчны, другјас, Оһис-Гри-
шакдд. Сийдө став кывтыдсасдө муғитдө-зүгдө. Оз щдкты вот мын-
тыны мјанлы-һи, мјандс-пдө пыдддд оз ков пуктыны-һи.

ВАГКА. Асыс вотсö оз мынты-ны. Тіжанлы-пö, рөзбө-
ныкжаслы, ог-жө сет фенга, шуö.

GIDÖP. Вотто ескö мынтас-да, быт-öd мынты. дыржык-
кö пондас тақи дурны, вермам-на-öd-i гөбөчад, Габö, жөртлыны
сijöс, дарөм Кіпрушов! Сылөн-öd öни чинис золанык... Ваока-
Марка-таж сiз-жө пондыліс ыржаңитны да мыjön гөбөчад кујим
сутки вiқим—регыд мөдарө кусиңтчис, шөвк-код лоi, воттö став-
сö öтпырjө мынтис... Кіпрушовтö-на-öd вермам сiз велөдны,
даржаыдлы щөктам даj вajöдас.

ВАГКА. Вермам-на-i розгаавны Öниг-Гриштö, оз-кө кут
кывзыны. Ачыс-таж-нө мыjдта jözöс нөjtлiс? Мед вөзөссö
видлас!..

GIDÖP. ферт-жө вермам, даj лоö, буракö, iчöтика шлачкө-
дыштны...

ГАБÖ. Розгаөн. нөjtны, jортjас, ми огö-на пондö некодöс...
А гөбөчө жөртлыны почас. Кықкө-öd колö-жө iчöтикасö страш-
щайтыштны. Вот мыjön сарзаңыд воас приказыд, секи вермам
i чорыджыка кутчиелыны Кіпрушов-динад.

ВАГКА. Кор-на јешщö сijö воас?

ГАБÖ. Воас-нын öни коркө. Мөд вежон-вылө-нын петiс про-
шеңненымöс ыстөмсаңыс. Тулыслаңыс колö-нын воны... Код-
jаскө локтöны, кылö. (Виқөдлө öшиңöd). Вöла сулалö... (Посвозын
кылö **гөлöс дарjалөн**. „Кыскагöны трагичаяс!“ Керкаын ставныс лан-
тöны да полиг-тырjи видчиöны.

3-öd петкөдчөм.

Пырöны: дарja, сы-бөрвө Тiкөн да Миш да нөшта кымынкө морт пыр-
тöны Шаков Васкадс*) кiјассö сылыг мышкас көрталөмадө, ачыс öтплöсө
мукöдыс быдсөн пагадө да дуксадө. Шаков тiралö, кымö.

ДАРJA (пыриг-мозыс) Ветлöны, шөjtöны!.. Новлөдлöны кузö-
jасыс трагичаясöс!..

ГАБÖ (четчө) Кодöс-нын-нө вajинныд?

МИШ. Код морыс быд трустöс тöдас? (Шаковöс пукодöны
лабичө).

ТИКÖН. Заставаын-таж кутим-а... Кушöмкө нащальствөн ачыс
вiстагö...

ДАРJA. да-öd век кыскагöны, куз-вiгөмjасыд!.. Егкө-öd
төдöны-жө-нын: Кулөмдинö быд нащальныккы туjыс тупкөса...
(пöртчысө).

ГАБÖ (Шаковлы). Кытчө-нө те вöли мунан, кодi ачыд?

*) Тајсөс возын ез ло пасjөма-да оз ков ворсiгөн вунöдны щöщ öуjны
jöz-лыдас.

ШАКОВ (Норинка, тиралмон) Ме—заседатель, Василей Васильевич Шаков...

ДАРJA (неро) „Заседатель“... Быд трагичаыс суфда, быдöныг лоö видчисны...

ГАБÖ (Шаковлы) Мыгла-нө те вöли локтан татчö, мыж корены?

ШАКОВ. Ме—Нобдин вöлөгтса заседатель. Локта вöли Кулөмдинад фереваннејасаслыг вот перыны .. фереваннејас вiгталисны кымынкö мортос татыг-da... Сегга вöлөкас кутисны тајö-јас (индө Тикөн-вылө), пагкөмөс кулысны да доддö корталөмөн и вайисны татчöз, өтпөлөсөн... Җик изöжмытöз кынми...

ДАРJA. Еща-на јешщö. . Колі ескö журкучиктö тенчыд кулыны, трустлыг!. . Нащальство ветлөдлө... (Матыгтчö Шаковлан да сы-возын шарк-бергөдчө). Тпу!. Со-өд кущөм и ем мијанлы текоф нащальствоыд!..

(Мукöдыс сералöны).

ТИКӨН. Ми ескö Микајлөкөд көсјим локтиг-моз „Шумликеј-вөр“-вылын тајос пожөм-ув-јылө тонгөдны-da, вайим-жө-нын-тај татчөз-а...

ГАБÖ. Вöлыс-нө кодлөн öшин-улас?

ШАКОВ. Менам, аслам.

МИШ. Аслас талөн...

ДАРJA. Бурец Конө-Öсип-гөтырлы и лоі турунсö кыскавны вöлыд .. Мед нащальство-вөвнас öни. Пивруң кыскагас лун-мөд-којмөд... Агсö, нащальствосö, сек-кості гөбөчын виыштам!...(тој-лалө Шаковс) Мун четчы сег „заседатель“!.. (Јөз-костын сералыштоны).

ГидÖР. Бур-жө станөвеј мијан дарја Васильевнаыд!..

ШАКОВ (четчө). Мыгла-нө?..

ДАРJA. Öдјөжык вөр!.. „Мыгла-нө“... Јешщö-өд и јуасö сени!.. Мун пыр гөбөчө да сени лун-мөд заседательыд!.. (Кыскө тод-тодмышкаліг-тырји гөбөч дэслаң). Кујим лун-кежлө пукожда тенö, нащальникос! Ен кыскаг вожд-кежлө, кытчö оз ков!.. (Јөртö гөбөчө да дэс каличөдыс тасалө тојинөн) Трагичајас, шөјтöны, быдөнлы колö ыжыдавны крестана-вмлын!

ГАБÖ. Лезам-кө тајос-а? Мыј таыг? Абу-өд кущөмкө ыжыд суфда?

ДАРJA. „Лазам?“ Лаңт, Габö. Абу-шуан, суфда? Заседатель-пö-da? Мед кујим суткисö сени жырујтас, шаңжык лоас!.. (Локтö öшинлан).

ШАКОВ (гөбөчөан). Леңөј, кроста ради!.. Көт кijasөс рачөј!
dAPJA (мунө гөбөчлян. кокнас зымитө) Ен лыгт шыагны!..
Јонжыка-кө кутан сені горзыны, ме тенчид регыд і нырвомтө-
на щөщ көртала. Ме, бара, дыр ог видчыс... Ме өні тіжанкоф-
вылас ыжыдыс, велөда трагичажасөс дорын уэлыны!.. Шыні-
төвжык, бур-кө колө, сені пукав! (Бөр локтө да пукоө лабичө).

ГАБӨ. Менам баба-тај, небос. регыд морттө суфитис-
радитис!

ТИКӨН. Мыј-нө сөгга леш-печикјас-вылө виқөдныс.

GldÖP (дарјалы). Мөдыг ми гөловаас тенө, дарја, пуктам!..
Саргањыд мыјөн маңипестыд воас, пырыг-пыр і пуктам!..

(Јөз-костын сералыштөны: „Оз-өд, көнкө, поз нывбабатө-а,
зев еөкө бур гөлөва вөлі дарјаыд“).

dAPJA. Öнig-Гришсө аски кыска да думгыла гөбөчө, өд-
јурөс!..

ВАГКА. Сн-өд вермы сijөс?

dAPJA. Ме ог вермы? Ми-өд, буракө, өні ыжыдјасыс? Му-
на кык сотскејөн дај боста, ваја... Локтас тон!.. Клапталам
ассө, пөвитчыны-кө кутас.

(Јөз-костын лыбө шум. Кылөны гөлөсјас: „Өні-жө колө вајны!..
Талун кутас... јөртны рыныш-тупјөд-јурсө!)

ГАБӨ (зык-пырыс). Саргањ воас-да, вөлігті. Кывзылөј!.. (Зык
содө). Саргањ маңипест воас-да, јөртам!..

(Јөз-костын) „Кор-на воас саргањыд!“ „дарја, ветлам вај
ставным!“..

dAPJA. Лантлөј!.. (Зык лөнө). Öнig-Гришы мијан-киподулыс
өні некытчө оз пышјы... Видчисам-нын саргањыс маңипестсө-да,
вөлігті. Секі Öнig-Гриштө-і виыштам пемыд гөбөчад!..

(Јөз-костын: „Сiқи-но мед і лосл.“ „А секі кувтөзыс видам-
сijөс иган-сајын!“

ЗАНАВЕС.

Квајтöd тор.

Вöчөй Кулөмдин-эиктын (ывлавылын), вичко-дорын, ерд-вылын төвга лунö—1843 во, певраль 26-д лунö. Витöd төрсö вöчөмгань кольö во.

Сулалöны зев уна јöз (шужавылас), **салдатјас** (вескыдвылас). Јöз-динас мед-возын сулалö **Öнйö-Гриша**, сы-бердын **Руеинов** (киас кабала). Вескыда сулалö нащальство: **жандарм-полковник**, управљајушщей **Нагель** исправник **Волков**,—налөн кианыс сумыс-плетјас (нагајкајас), боканыс—сабляјас. Салдатјас (ружјöјасаде) сулалöны кругөн—тыдалö сöмын кругыслөн боқыс: старас (мышкөн виждысјаслы) і мбдарас (виждысјаслы паныдөн) 4-5 мортөн. Возынжык сулалö **опитсер**.

1-ја петкөдчөм.

Вескыдвылын (салдатјас-кыш пыын; сајас) кылö: розгаөн швачкалөм шыјас да мортлөн ымзөм, ојгөм. Шужавылас, јöз-костын кылö појгөм да нывбабаслөн нөджöнйк лыфдөдлөм, бөрдөм-шы; возынжык муас кулö көлуј (паккөм).

ЖАНДАРМ (јöзлаң скöрыс). Замолчать! (Плетнас грөжитö).

ВОЛКОВ (матыстчö јöзлаң да горөдö плетнас грөжитөмөн). Замолчать!

ГРИША (јöзлы). Лаңтöј, енö лөвтöј!.. Ставнытö розгааласны!..

ЖАНДАРМ (јöзлаң). Я вам покажу, как бунтоваться. свöлочи!

НАГЕЛЬ (Гришалы). Кипрушов!

ГРИША (ödjö локтö нукласөмөн). Я здесь, Ваше высоко-родие!

НАГЕЛЬ. Сколько еще осталось?

ГРИША. Еще два человека, сто восьмой бьют, Ваше высоко-родие..

НАГЕЛЬ. Хорошо!..

ЖАНДАРМ. Всех запору!

ГРИША. Можно, Ваше высокородие!.. Розга кватит—четыре воза привезли! (Вескыдвылын кылö барабанö таркөдөм).-

ЖАНДАРМ. Следующий! (Öнйö-Гриша зев ödjö бөр мунö местаас). Живо!

НАГЕЛЬ. Кто следующий?

ГРИША (виждөны Ругиновкөд кабала-вылө) Сейчас!.. Kodi севса?..

РУГИНОВ. Кондрат, незаконорожденный Лодыгин!

ВОЛКОВ (јöзлаң). Лодыгин!.. Выходи!..

(јöз-костын бара лыбö мургөм да нывбабалөн бөрдөм).

ГРИША (јџзлаң скџра). Кондрат!.. Лок џџџык!.. (Кондрат петџ. **Јџз-пџвсын:** „*Кондратџс, конџрџс, нуисны*“..)

ВОЛКОВ (јџзлы). Замолчать!.. (Кондратлы). Одежду снимай!..

ГРИША (сылы-жџ). Пџртчы паскџмтџ!

КОНДРАТ (уџкџдчџ Волковлы кок-улас). Прџгџтџтџ!.. Мыжыг-нџ менџ?..

ВОЛКОВ (плџтнас кучкалџ). Встать! Живо! (Кондрат сувтџ, пџртчыџ,—кольџ џтпџлџсџн, шапкатџг).

2-д петкџдчџм.

Вескыдвывсаң шатлаліг-тырјі петџ Пџлык, зев нукыр чужџма, џтпџлџса; сџкыда лолалџ, ымзіг-тыр. Нашальство-дінџ уџџ муас.

ПџЛЫК (тіралџ). Прџгџтџтџ менџ!.. Ебџсџй бырі...

ЖАНДАРМ (кокнас чужџ Пџлыкџс, плџтнас шлочнџтџ воздукас).. Убрать!..

ГРИША. Сейчас!.. (Јозлаң). Пџлык-гџтырыс кџні. Ну мужік-тџ! Лок богт!..

(Јџз-костыг петџ нывбаба гінвасџ чышкаліг-тырјі, лептџ Пџлыкџс да нуџ јџз-сајџ; мунігас богтџ сылыг паскџмсџ. Тајџ вџчіг-кості Кондратлџн пџртчысџџ).

ВОЛКОВ (плџтнас тожыштџ Кондратџс). Ступай, марш!..

НАГЕЛЪ. Бунтовщик, мерзавец!.. (Кондрат пырџ салдат-кыщџ).

ЖАНДАРМ (опітсерлы). Дать ему 40 горячих!

ОПІТСЕР („под-козыр“ богтџмџн). Слушаюсь! (Вергџдчџ вескыд-вылџ камандујтџ). Сорок ударов горячих! (**Сајсаң гџлџс:** „*Так точно. Ваше скорodie. рад стараться!*“.

(Јџз-костын кылџ вџрнџтџм, мургџм: **Пџлыклџн гџлџс:** „*Незламные кучкісны... Мед, мыј-нџ керан, сещџм законис-да..*)

ВОЛКОВ (јџзлаң). Замолчать!

(Вескыдвылын кылџ Кондратлџн ојгџм, розгаџн швачкџм да лыџџџм: „*пять, шесть, семь*“... сіџ возџ, жандарм Нагелъкџд мыјкџ вџрнџтџны, јурнаныс лажіџдлџны, вџралџны).

ГРИША (Мітрејлы). Јешџџ-пџ-џд госуларлы нораслџмаџс—прошење мџџџдлџмаџс... (вџрџктџ.) Ке-ке-ке!.. Кыс-нын налы мыџ-вылџ пукыны?.. ѐні-бара, небџс тџдлісны—пуж петкџдлісны налы!.. дыр кутасны гыжјасны!..

МІТРЕЈ. Главнејјасыс-тај пышјісны-а... Габџјасџс, Gіџџр-јасџс егкџ колі кырџыныс прамејасџ!..

ГРИША. Локтасны, век оз пышјавны!.. Корсам-на-і најџс!.. Со-џд најџ мыј лептісны?.. Вџлџгдасаң салдатјасџс Кулџмдінџ лџі вайлыны кыкџ морт, нџл пушка кыскыны, нашальствоџс беспџкојітны. Но, мед, ас-выланис-џд ставис уџџ!

ВОЛКОВ (Гришалы). Еще кто остался по списку?

ГРИША. Еще один... (Митрежлы). *Өвдөҗ-Кузьма, буракө, зат, жолі?*

МИТРЕЈ (*виждөдлө кабала-вылө*). Сіјө, шурін... Көчанов...

ГРИША (Волковлы). Еще Кузьма Авдеев Кочанов, Ваше Благородие!..

(*Вөөкыдвылын кылө барабан-шы*).

ЖАНДАРМ (*јурсө лептө, гораа*). Следующий!

ГРИША. Кузьма Авдеев Кочанов (*јөзлаң*). Кузьма!.. *Өвдөҗ-Кузьма, лок!..*

(*Кузьмалөн гөллөс: „Докта“ ... (Ғөҗәә петө вөзө. Јөз-костын сорнјас: „Кузьмаөс нуисны нөјтны“ ...)*

НАГЕЛҢ. Живей, Кочанов!..

ВОЛКОВ (Кузьмалы). Снимай одежду!..

ГРИША. Пөртчыс, шыбыт пастө!.. (Кузьма пөртчысө. Гриша начальстволы:) Көчановтө сотскей мой был-да, не повиновался-же...

НАГЕЛҢ. Покажут ему, как нужно повиноваться властям!..

(*Вөөкыдвывааң петө нукуыртчөмөн, ружтиг-тырји, Кондрат; нинөм шутөг бөстө асыс паскөмсө да мунө јөз-сајө.*

Волков тојыштө Кузьмаөс плетнас).

НАГЕЛҢ (жандармлы, Кузьма-вылө индөмөн). Этому можно прибавить,— грубиян, к тому-же он-последний!.. (Кузьма пырө салдат-кышө).

ЖАНДАРМ. А-а! (Опитсерлы). Дать ему мерзавцу 45 горячих!..

ОПИТСЕР (*„под-көзыр“ бөстөмөн*). Слушаюсь!.. (Вөөкыдвылө горөдө). Сорок пять ударов горячих!..

(*Сајын гөллөс: „Слушаю, Ваше-скородие, рад стараться!“* Вөөкыдвылын һөдыр-мыгтө бара кылө розгадн швачкөм шы да лыддөм— *„раз, два, три“ ... да Кузьмалөн ојзөм-ымзөм*).

ГРИША (бөстө Митрежлыс кабаласө да матыстчө жандармлаң) Кузьма-то последней, Ваше Высокородие!.. Больше список то нету (петкөдлө списоксө). Сто да десять человек—сьо!..

(*Јөз-костын гөллөсјас: „Слава, тебе, господи, посьледней-но! Godae мортөс нөјтисны!..)*

ВОЛКОВ (*јөзлы*). Не разговаривать!.. Молчать!..

ЖАНДАРМ (Гришалы)... Хорошо!.. (Бөстө списоксө). Дай сюда этот список!.. Потом приказываю: разыскать главных виновников этого волнения и отправить для допроса, суда и расправы в Устьсысольск!..

ГРИША (копрадө). Хорошо, непременно найдем сек!.. Сибыр не убежал-жө!.. Век не будет бегать, Ваше Высокородие!.. Придет домой-то!.. Старатса будем ловить, сек-на кватим!..

НАГЕЛЬ (Гршалы). Объяви крестьянам потом, что за указание места, где скрываются главари бунта, будет выдана награда из государственной казны!

ГРИША. Хорошо!.. Сякий укажет!.. Скажу только—се пойдет искать!..

(Вескыдвылын кылё барабанё таркёдём, Грша бёр мунё аслас местаё).

ЖАНДАРМ (опитсерлы). Поручик!.. Все, больше нет!..

ОПИТСЕР. Слушаюсь!.. (Бергёдчё салдатяслаң). Рота вольно!.. (Вескыдвывгань петё Кузма,—мышсё малалё, ружтё, боотё асыс павкёмсё да мунё јёз-сајё. Кузмакёд щёщ петё **станёвеј**.)

НАГЕЛЬ (Гршалы). Кипрушов!.. Скажи крестьянам, чтобы они слушали, я буду говорить!..

ГРИША. Кывзёј!.. Оні кёсјё тјјанлы вјгтавны мыјкё нащальник Вёлогодскеј губернскеј палатаы!

(Јёз-костын кывзёны, сегга лаңтёны).

НАГЕЛЬ (бергёдчыштё јёзлаң да скёрыс вјгталё). Ну, вот, бунтовщики, довольны теперь? Я в прошлом году зимой приезжал к вам, но вы тогда оказали нам вооруженное сопротивление... Теперь мы приехали с военной силой, вместе с господином жандармским полковником Санкт-Петербургского военного округа. И вот мы вас, мерзавцев, проучили, как родной отец учит своих непокорных детей. Сволочи!.. Не забудьте это! Не смейте вперед бунтоваться! Повинуйтесь, мерзавцы, властям военным и гражданским, они поставлены богом и великим государем императором! Передайте это вашим детям, внукам и правнукам! Пусть эти розги послужат всем хорошим уроком!.. Приказываю найти и остальных—главных бунтовщиков!.. Они больше вас виноваты! Их сволочей больше накажут!.. Кто укажет место, где они скрываются, тому будет выдана награда из царской казны!.. Да, смотрите вы, черти: если не укажете, на всех наложим большой штраф! Скажите еще слава богу, что только розгами наказали вас, а не стреляли из ружей! Приказываю завтра всем явиться в церковь, на благодарственный молебен по случаю усмирения вашего мятежа!.. Ну, что-же вы взяли, мерзавцы? Себе-же хуже сделали: все расходы по усмирению бунта падут на вас; здесь будут жить солдаты, которых вы должны содержать—кормить, поить и квартиры давать! Да не прекословить им!.. Ну, вот!.. Живите вперед тихо, смиренно!.. Теперь все пройдемся с барабанным боем по всему селу, чтобы все люди видели и почитали начальников!.. Кипрушов и Русинов снова будут на своих прежних должностях,—подчи

няйтесь им беспрекословно! Вот и все! (Бөр бергөдчө, важ-мозыс сувтө. Жандарм киддыс тракөдө Нагельс нимкоф-пырыс).

ГРИША (јөзлы). Гөгөрвонныд? Кывзөј-пө нащальствоос, Кіпрушовлы-пө да Русіновлы—меным җаткөд—енө прөтивляјт-чөј!.. Награда-пө сөгга сетам, коді индас-лы висталас, көні пыш-јалөны җебсасөны главнеј бунтовщікјасыс—Јелөг-Габө, Сергеј-Гидөр, Опонь-Васка, мукөдыс,—ставнысө колө кутны да накажит-ны!.. Аскі ставныд вічкоф локтөј—молебен-вылө! Кевмыгөј јен-лы, мед прөстїтас тіјанлыс мыжнытө!.. Öнi-пө сөгга первој ставным летчылам јы-вылө, богтасын сетыс пушкајас щөщ-да сөгга-пө Кулөмдін-куҗаыс ставным мунамөј барабанөн ворсіг-тырјі... (Бергөдчө бөр).

ЖАНДАРМ (опітсерлы). Поручик! Сейчас пойдём сначала на реку, в лагерь, оттуда возьмем пушки и все пройдемся по Усть-кулому с барабанным боем!

ОПІТСЕР (жандармлы). Слушаюсь! (Бергөдчө салдатјаслаң да камандујтө, лөсөдө најөс параөн-параөн). Рота, в две шеренги строй-ся! (Салдатјас лөсөдчөны кык радөн, јөзлы мышкөн). Равняйсь!.. Смирно!.. На-пра-во!.. (Ставын бергөдчөны веокыдвылө чужөмнаныс). Барабанщики, на места!.. На плечо! (Салдатјас лептөны ружјөјас-ныс пельпом-выланыс). Прямо по дороге шагом марш! Ать, два, три!.. (Барабан таркөдө, салдатјас мунөны вескыдвылө, опітсер (бокөд) воҗлаң мунө; на-бөрөсә мөдөдчөны нащальство, сөгга Гриша да Мітреј, мед-бөрын—став јөзыс пернапасасөмөн. Мыјөн јөзыс вөрзөдчасны да муныш-тасы—**занавес усө**).

Gizimöd top.

Вөр. „Вуктивју“—пыщкөс. (17 верст-сајын Кулөмдинган). Шужавы-лас тыдалө вөр-керка („Марка-керка“) ічөтік оқдса. Оқдсыс вөөө веккыда (јөзлы паныдөн); керка-бокас сулалө (норовтөма отен-бердас) 3 гоз лы: оқдс-дорас—пу-зырјас.

Төв,—1843 во, март төлыг. Вөчө лун дас-мыгы, „квajtөд top“—бөрын, асыввозын.

1-ја петкөдчөм.

Керка-возын ічөтік біпур; ошалө мотыр-јылын пөрт. Біпур-гөгөрыс кыз чуркајас-вылын пукалөны: Габө, Рөф да Міш. Рөф пусө; соры костын видльвлө паңдөн пөртөыс, кор-сурө пыралө керкаас да мыјкө вайө сетыс; мукөдыс курітчөны. Ставныс лажябо.

ГАБӨ. Kod төдас, гашкө тувсавны-на тани мјанлы лоө-да?..
МИШ. Тулысөз-өд оз-жө овны?

РӨФ. Kodјас, салдатјасыд?.. Оласны бара најө—мыј-нө не овныс налы? Нан-сов даг—жөрітөны-пө вөвјас-моз, мыр-дөн-пө јешщө щөктөны чөскыджыка вердны...

ГАБӨ. Мыјла-нө, пөдлиннө, сарыс ез гјж нинөм мјан про-шење-вылө?.. Зөң во-нын колы-а, некущөм өтвет абу... Мыј-кө-өд вөлі кывсө јешщө—наследник-пө локтө Кулөмдинө-а, ез-жө во.

РӨФ. (сераліг-тырјі). Заставаыд, көнкө, ез леґ сјјөс Кулөм-динад,—кутіс-да бөр фереваннеј-вөлөкгаң бергөдіс... Агным-жө шулім: некущөм нащальствоос не леґны-да...

ГАБӨ. Мыјла те шмонітныс лубітан, Рөф?.. Наследни-көс-өд-ескө ез-жө кутны-да?..

РӨФ. Kod-нө төдас, наследник абу?.. Кымын нащальни-көс сетысаң вөлі бөр бергөдөмаөг? Колөкө на-пыщкын і сј-јө вөлі-да!..

РӨФ. Лаңт, Рөф! Сјјө-кө-өд вөлі, вјстаөіс-жө... Ме чајта, сарыд ачыс сулалө јөзөс өбөдітыс нащальство-дорыд, Оңіс-Гріш-кофјас-дорыд, сјјөн-і ез гјж нинөм... Сы-пыфді-тај мед-бур јөз-сө мјан Кулөмдиныд кулысны; годас мортөс-пө розгадн нөј-төмаөг. Kodөс пө індаліс Оңіс-Гріша затыскөд, ставнысө нөј-тісны...

РӨФ. Мі-кө-ескө сурім—віісны, ме чајта... Кутасны-на-өд і мјанөс...

ГАБӨ. Салдатжасыс-кө-егкө мунасны, оз кутны секи-да, Öнig-Гришалы огө сетчө-да... Кор-вот најө мунасны? Ме-тај шуа: мига, гашкө, тувсавны-на тани лоө-да...

МИШ. Тулысöзүд-кө оласны—локтан төлөз оласны-нын, туж сувттöзүд.

РÖф. Сижнад-и мижанлы ковмас гожөмбыд пышжалөмөн овны?.. Страндунтныс-нө кызі сегга?..

ГАБӨ. Гортсалы-нын кызкө лоө пуктыгныд секи,—мыј вермасны—сijö-і олас.. Мунасны-жө-өд туж-щыктöзүс?.. Мед-тыкө гојныным мыкө лоi-а, сегга кызкө тани олам-нын ескө вежон кык-кујим-тө-да...

МИШ. Гортса-кө оз вайны, мыј гојан?

РÖф. Сijö-і ем. (Пөртжы гидралөпаңдөн). Со, кос-черитө мед-бөржаыг пуам. Јешцö „сура“ коли öтчыд пумөн,—сегга-і ставыс бырө. Талун-лы аски-кө оз вай некод-і, щыгжавны ковмас...

МИШ. Нинөм огө ужалө-а, кызкө вот гојсө-жө: вежоныс-на абу припастө вайөмыдлы-а, бырөма-нын. Наста секи-нын вө-ли вiгталө: тујыс-пө омөлтчөма-да, вөв-кокјас вөјлагөны-нын... Жын тујсө көт вөлөн-і позө вөлі вайны—песла мунөм-улө, щыкмас-кө тујыд—кыз кыскан припастө дасгөим верст-сајад?.. Ферт, подөн лоө Марка-тујөдыд вайны. Унатө зев он нопјав подөннад...

ГАБӨ. Пөфлиннө, Настаыд вөлі секи вiгталө: Вазка-Маркаыс-пө паныдасiс туж-вылас... Сijö, морыд, вермас-на-і индыны мижанөс јешцö... Мижанөс indөмыг-пө награда көсјыгөмаөс сетны-да...

РÖф. Мыјөн-нө төдас сijö мижанөс татыг?

ГАБӨ. Сijö? Сijö бара төдас... да-өд көт-өд коди гөгөр-вөас, кытчө öнija пөраөн, мыј кыскө нопнас Настаыд Марка-чөс-туј-кузаныс? Пырыг-пыр Маркаыд i думыштас мижанөс аслас керкаын олөмөн.

МИШ. Вермис, ферт... Ег-өд-і јуав Насталыг, мыкө гор-нитис ез сыкөд Маркаыс?

ГАБӨ. Сijö-бара вегиг ез-і сорнит... Ме думайта-да мижанлы татыг колө мөдлаө сетгыны регыджык.

РÖф да МИШ (өтпырjө). Нантөгыд? Kodарө?

ГАБӨ. Нантө-өд вайасны-жө... Кажам Вуктив-јывлааныс Pedот-керкаөз.

МИШ. Ок, сijö-өд зев ылын! Кыз сетчөз кајан, омөла-нын лызнад лыбан-да?

ГАБӨ. Ылын көт абу-а, колө кајны,—татыг адчасны, ку-тасны мижанөс.

RÖĎ (пöртсö бөстө). Вajö, наперво, öböдајтамö-da, вöлiстi сегга мыжкö вöчамö,—луныс-тај, мајбыр, мијан!.. Тани, али керкаас пырам?..

ГABÖ да MIШ (шöщ). Тани, би-дорас... (Лөбөдчöны да өөјöны-панасöны пöртжыө).

RÖĎ. Көнөг-бара мукöд төварышжасным-а: Gidörјас, Ваг-кајас?..

ГABÖ. Нajö Жежімлаң пышјисны кытчökö... Kod төдас, гашкö најö сетөисны-нын-da... (Гојöны).

2-öd петкөдчөм.

dARJA (локтö вескыдвывоан: нопја, туйса). Гојöны бурещ!.. А ме һаң ваја тiјанлы...

(Первој ставныс повзöны. Габö уөкөдчö пырiзла).

RÖĎ. Но, darja вöлöма!.. Кущöма ставнымöс повзöдин, менам журсiдј весиг сувтлiс!..

ГABÖ (локтö darja-dinö). Ме пырiзла-нын уккөдчыли. Ме-чајтi-кө, збыл-нын кодкö мијанöс кутны локтiс... Вaj, пöртчы ноптö да шөјтчы...

dARJA (пöртчö нопсö). Јона-и музi, шөјтчыны лө: туйс зев омöль-da, öдва воi...

ГABÖ. Пыр подөн?

dARJA. Подөн, ферт... (Сетö нопсö). На, тани сукар-da, мыј dā,—унасö ог вермы вajныс-а. Ректы кытчökö да ме ноп-мешöксö бөр летчöда, мөдыг-на, гашкö, ковмас вajны-da... Ту-јисас тани рыгтор вajыштi... (Габö нопсö öзöс-возö пунктö).

RÖĎ. Рыг-сојан семја-кодөг ми-и емөг öни (гералö). Самеј ыжыдвiз!..

dARJA. Ыжыдвiз-ескö-da, кыг-нын тiјанлы тани олигад вi-завныс... Сiз-жö-öd лок салдатјас ставсö жöрiгасны...

ГABÖ. Мыј-нын-нө вöчгö мијан, салдатјасыс оз-на мунны?

dARJA (пуксö). Ој-ја-da-ој-ја, ен-нын сорнит!.. Он-нын, бу-ракö, ловја журөн мынлы наыг!.. Öтi-жынјыс-öd мөд луннас-лы. мыј-лы-и мунлис ескö-da, мөд жынсö колiсны,—гашкö со мортöс... Вiзны, вердны најöс сујалисны мијанö-и, Ногiмö-и,—быдлаö!.. Каманферыс-налөн олö Öнig-Гриша-ордын... Госпофö, мыјсö оз вöчны најö, куз-вiсöмјас!.. Страгт!.. Рыгторув он-нын лыгт весиг керкаыг петны...

ГABÖ. Мыј-нө сещöмыс кергö?

dARJA. Быдгама дiвöсö вöчны пондiсны. Оз-тај шуны: грек-пö ыжыдвiз-куза сiзi кiкiмеритчыныс... Нывјас-вылын амiн-нын јона смекајтчöны салдатјасыд!.. Суасны војпуканiныг

да чужомјаснысö налыг саён мавтасны, сөгга кіаныс беталасны гөлықјас, корөсјас, пач лысјас, наһ-зырјас да сіңі новлөдлөны сикт-куча... Ағыс, салдатјасыс, сек брунөдчөны, кушөмкө гөгрөс брунөдчан ем-да, нывјасөс мырдөн щөктөны быд-ногыс чікласны да чілзыны-горзыны...

РӨҒ. Мыј-нө зонјасыс віжөдөны, оз пуркөдны најөс, Мекө-еккө...

ДАРЈА. Лаһт!.. Зонјасыс һекытчө-һин оз-лыгтны петавны... дај еща накөд воґсаган: ставныс пішчалаөг-да, камаһде-рыслөн сабля өшалө бокас...

ГАБӨ. Оз-на һимав, кор көсјөны најө мунныс татыө?

ДАРЈА. Локтан төлөґ-на-пө віґасны, шуөны.. Кыңи-і овны кутан, пөгібө ґик воштасны јөзсө, мијанөс-еккө ґикөґ-һин жагөдасны-да...

(Ставныс бура дыр чөв олдны. Оз гојны).

ГАБӨ (ышловґө). Аттө, фивө!..

ДАРЈА. Мыј-нө онө гојө?.. Рыстө сојөј!..

ГАБӨ. Шогөдис-да, оз-і гојсы... Öһиґ-Гришыс-нө мыј, векна розганас нөјтө јөзсө?..

ДАРЈА. Öһи сјө, лок гөд-јурыд, ґик эвер-коф!.. Јөзыс сөгга öһи зев јона полөны сешөм страститчөм-бөрад-дај... Важ нөјтөмгыс-на унаөн кујлөны. Нөр-торјасыс јаяс вөлі уналы пыралөма да тощысјасөн перјалөмаөг...

ГАБӨ (өдлөмгаһыс). Коркө-өд волас-жө Öһиґ-Гришала пом!..

3-д петкөдчөм.

Шујгавывсаһ (керка-сајаһ) мытчыгөны: Марка, өпитсер да 5-6 салдат. Пукалыөјас најөс оз аґыны, горһитөны воґө.

МАРКА (гусөһиґ өпитсерлы, чуннас индө пукалыөјас-вылө). То, то, то!.. Бегуны-тө!..

(Өпитсер салдатјаслы нөжјөһиґк вісталө, мед најө ружјөјаснысө кіаныс бөстасны, ачыс сабласө кыскө).

РӨҒ. Вайө рыссө відламој! (Воөтө тујис-вевт, ки-мбәһнас кучкалө вујас).

(Секі друг өпитсер да салдатјас уөкөдчөны на-вылө. Ставныс горөдөны, повґөны. дарја чарөстө да пышјө керка-сајө. Марка сулалө бөрынжык).

ӨПИТСЕР (лыкы). Стой, ни сместа!.. (Салдатјаслы). Взять их! Связать! Под конвоем в Устькулом. (Салдатјас, быд мортөс кыкөн, көрталөны кіјасөдныс).

ГАБӨ (аґґө Маркаөс да лок өдлөмөн шуө). Со-тај!.. Тајө те, Марка, мијанөс индін... Јуда!.. доныс-ө-нө вузалін?..

МАРКА (герамөн). Ег зев доныг, Габө, öһи-кежлө-тај парта-віна јуктөдисны-а, ог төд воґө, кушөм награда јешщө өстасны...

ГАБӨ. Абу-і жанқім?.. Ок те, Өңіс-Грішлыг кокпыдөс-
һулыс!..

(Дарја петө керка-бокһаһ, бөгтө пыріз).

МАРКА. Һөтө абу!.. Тіјан-понда мыјдта јөзөс розгаа-
лісны-а, ті пышјінныд?.. Ағныд шдщ відлөј розга-көрсө!

ДАРЈА (пыріздөн уекөдчө Марка-вылө, салдатјас қағалдны да кутө-
ны). Пырізнас, лешакөс, морөсад-і суцка!..

ОПІТСЕР (салдатјаслы). Взять ее тоже!

(Салдатјас пырізсө шыбытөны, дарјаөс тојыштөны мед-воқө, сесға
сувтөдөны сы-бөрө кујімнаннысө. **дарја горзө:** „*Oj-ja-da oj-ja!.. Сурім
ставным!.. Вузалисны мјјанөс јурнаным!..*“)

ОПІТСЕР (камандујтө). На-пле-чо!.. (Салдатјас вөчөны). Ша-
гом марш!.. Ать, два, три... Левое плечо вперед—марш!.. Ать,
два, три!..

(Мун өны, мед-бөрын вөрзөдчө Марка).

З А Н А В Е С .

Көкжамысод тор.

Вөчөб ывлаын (көні вбли втөд торјыс), гожөм-шөрын, лунын.
Сізімөд тор вөчөмгаң кольө вт төлыс. 1843 во.

1-ја петкөдчөм.

Шујгавылын сулалө уна **јөз**, воңынжык **Өңіс-Гриша да Рубінов**.
Вескыдвылын салдатјас, на-дінын **опітсер**. Шөрөдыс ветлөдлө **Станөвеј**.
Вескыда—торјөн сулалөны кык радөн: воңзаас— **Габө, Гидөр, Васка да Рөд**, бөрјаас—**Миш, Педөр да Јарө**; кіјассө налыс мышканыс көрталө-мабө көвјөн (поңд чепјасөн, емдө-кө); чужөмјасныс налөн муңдмабө, ну-кыртчөмабө.

Занавес вөсөігөн, вескыдвылын кылө барабан-шы. Јөз-костын гөлөсјас:
„Ештис, кылө, слабөг“... „О, господь“...

СТАНӨВЕЈ (Гришалы). Кажется, последний?

ГРИША. Так тошно, Ваше Благородие, последней? Тикөн был... Теперө се...

2-д петкөдчөм.

(Вескыдвывсаң петө Тикөн, неуна ружтө. Сувтө бөрја радө).

СТАНӨВЕЈ (јөзлы). Ну-ко, слушайте теперь, что я скажу вам (перјө гумага).

ГРИША (јөзлаң). Кывзөј, мыкө көсјө тіјанлы виставны гос-пофін станөвеј пристав.

СТАНӨВЕЈ. Ну, вот, крестьяне, теперь вы сами видели, что противлятся властям не должен никто, потому что власть-то поставлена царем и богом. Нужно повиноваться.

КОд-ГУРӨ (јөз-пыщкын). Вернө, мі пөвінујтчам... Огө прө-тивляјтчө...

ГАБӨ (бөлөмгаң). Неправильный закон, обижают крестьян незаконно!..

СТАНӨВЕЈ (Габблаң). Молчать, бунтовщик!.. Тебе уже показали закон!.. (Јөзлаң). Теперь слушайте дальше (віңдлө гумага-вылө).

ДАРЈА (јөз-костын). Закон-тај!.. Крестьяналыс вірсө пыч-канныд!..

СТАНӨВЕЈ. Молчать!..

ГРИША (щөщ). Лаңт, дарја!.. Ен лыгт шыасны!..

дАРЈА. Законтö тїжанлыг ештöма закодö шыбытны!.. дај шыасны сөгга оз поа?!.

СТАНÖВЕЈ. Кто тут смеет рассуждать?

ГРІША. Дарья Попова, ваше благородие, говорит, жена Габрила-то, буянка такой-же!..

ГАБÖ. Ен, дарја, пінаг накöд, вешшөрö!..

СТАНÖВЕЈ. Замолчать, вам говорят! Или розги захотелось?..

ГРІША. Розгаалам ставнытö!..

дАРЈА. Те-бара верман, лок кырныш!..

ГАБÖ. Еновт, міга, дарја!..

ГРІША дыржык сені бызгы!..

(Јöз-костын **гöлöсјас** „Лантышт.löј!.. Ен, дарја, пінаг!..“)

СТАНÖВЕЈ. Что это такое? Запорю всех!.. Молчать!..

(Јöз-костын: „Некод не говорит-да... Се молчат-да...“)

СТАНÖВЕЈ. Ну слушайте!.. (Вїдöдлö гумага-вылö). Решением уголовного суда Вологодской палаты по делу об Устькуломском волнении, главные зачинщики, в числе 8 человек, а именно: податные крестьяне 2-го податного участка с. Устькулома Гаврил Елисеев Попов, Родион Елисеев Попов, Михаил Семенов Попов, Феодор Матвеев Турьев, Василий Афанасьев Кипрушов, Сидор Сергеев Морохин, Тихон Семенов Попов и крестьянин дер. Носимской Герасим Ефремов Сладкоштиев приговорены лишению всех прав состояния и после наказания плетьюми ссылке в Сибирь на вечное поселение. Поняли?

ГРІША (јöзлы). Гöгөрвоинныд-пö? Главней бунтовшщїкјассö (їндö суфїтöмјас-вылö), тајöјасöс, көкјамыснансö суфїтöмаöс плетöн нöјтны да Сїбырö јурнаныс мöдöдны, нем-кежланыс!..

(Јöз-костын кылö нывбабајаслөн лыфöдöдлöмөн бöрдöм-шы, гувöнїк; мукöдыс ышловзöны гораа).

ГАБÖ (јöзлан). Мїжанöс тї, вокјасöј, енö-жö вывтї локөн кахтылöј!.. Мї көсјїм правда коргны-ї тїжанлы щöц!.. Ез-тај удајтчы-а!.. Мыј керан сөгга!.. Мед!.. Тöдöј тї, вокјас: мїжанöс Сїбырö мöдöдöны правда-вöсна!.. Коркö, ме чајта, правдаыс лолас-на!..

СТАНÖВЕЈ. Молчать!.. Слушайте дальше! (Вїдöдлö гумага-вылö да вїсталö). Бывшего помощника писаря Устькуломского общества Ивана Елисеева Попова по делу сему за нерадивое отношение к службе и переходение на сторону чинителей беспорядков— лишитъ права поступать на службу и на будущее время не допускать и не определять ни к каким должностям.

ІВАН (јöз-пышган). Сöгласен!..

СТАНӨВЕЈ. Кроме того, взыскать со всех граждан Устькуломского общества прогонные и кормовые денгьи, расходы по усмирению беспорядков, всего 3288 руб. 10 коп. на ассигнации... Вот! (Gujö гумагасö зэптас).

ГРИША (jöзлан). Кыланныд? Көрмөвей-пö да став рөскодыс кујим тыгеча-сајас; сјјös перыны щöктöмаöс тјјанлыс ставныдлыс.

КОд-ГУРӨ. Мынтам-нын ескö-da... Мы-нö керан, со-ба-тушко...

МАРКА. Быт-öд мынты... Сла-бог, кокныда јешщö мы-ним-da!..

ГАБӨ (Маркалы). Те, Марка, мынин, мјјанös парта-вінасыд вузалін-da... Јуда!..

ГРИША (Габöлы). Лаңт!.. Сы-јылыс нинöм сорнытны!..

ГАБӨ. Öни, ферт-нын, нинöм, сорныт көт ен...

СТАНӨВЕЈ. Молчать!.. Теперь, от имени начальника Вологодской губернии, за усердную службу и неослабное взыскивание податей, об'является благодарность Устькуломскому голове Григорию Онисимовичу Кипрушову и писарю Димитрию Тимофеевичу Русинову (Матыетчö да класö Грігорејкөд да Мітрејкөд).

ГРИША. Вот благодарю... Завсегда рад старатса!.. Теперö, ваше благородие, милости просим öбöдајтны домой у меня...

СТАНӨВЕЈ. Хорошо. (jöзлы) Ну, вот, теперь, разойдитесь по домам с богом!.. Да вперед не чините беспорядков, а то плохо будет,—сами узнали теперь, как строго за этр наказывает закон... Солдаты еще здесь будут жить до зимы, кормите и уважайте их!.. А осужденных отправим под конвоем в Устьсысльск. (Гришалы) Кипрушов! Об'ясни им по-зырянски.

ГРИША. Коросо! (jöзлы) Господін станөвей пристав щöктіс віставны тјјанлы: вожд-кежлö-пö енö бунтујтчö некор! (jöзкостын гөлсјас „господ мед візас!..“ „Кущöм алі бунт...“ „Огö-нин, буракö, тавс-немөн мын.lö-а...“ Гриша вожд вісталö:) Тајöја-сös (індö суфитöмјас-вылö) конвојон карö летчöдасны талун-жö, вермасны-кö, лібö аскі... Мукöд салдатјасыс-пö колöны-на тө-лöз, туж сувтас-da вöлыгті летчасны вöлөн... (jöзкостын губöник гөлсјас лыбöны). Но, сегда муналöј гортаныд (Станөвейлы) Го ска-зал, ваше благородіје.

СТАНӨВЕЈ (опітсерлы). Господин поручик! Заберите осужденных, назначьте конвоиров 10 человек и—можно разойтись.

ОПІТСЕР (камандујтö). Рота, равняйс! Смирно! На-плечо! (Матыетчö суфитöмјас-дінö) Становитесь впереди роты, марш! (Најö нөжöник муноны салдатјас-пышкö).

ГАБӨ (бергөдчылө жөзлаң). Прөшцайтлөј, вокјас, да локөн енө казтылөј мјанөс!.. Коркө, гашкө, правдаыс кыптас-на!..

(Жөз-костыс тојласиг-тырјі петөны кымынкө нывбаба, дарја щөщ. Унади гінјассө чышкалоны. Нывбабас лыфдөдлөмөн лимзалөны да сујөоны пырны судитөмјас-бөрөа, најөс салдатјас оз леңны).

ДАРЈА (өөлөмөаң). Менө щөщ мөдөдөј!.. Ме Габөыс ог колтчы... Леңөј!.. Щөщ Гібырө муна накөд!..

НЫВБАБАЈАС (лыфдөдлөмөн). Кыңи-нө мј олам сөгга?.. Кодлы-нө ті мјанөс коланныд?.. Ок, југыд шондиөј да шондибанөј!..

ОПИТСЕР (салдатјаслы). На-ле-во!.. Шагом-марш! Ать, два, три! (Мөдөдчөны, кылө барабан-шы, мунөны вескыдвылө. На-бөрөа—нащальство; сөгга жөзыс, шөггиг-тырјі, разбөдчөны).

ПӨЛК (жөзыс неуна торјалыштө да кјјаснас бокас швачкө) Мыј керан, быф-өд коңөрјаслы мун, сещөм законыс-да.

ЗАНАВЕС.

Нюобінса - Віттор.—Устькуломский бунт.

Пьеса в 3-х действиях в 8 картинах.

На Коми языке

1 9 2 8